

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Realizace strukturální pomoci EU v Moravskoslezském kraji

The realization of the EU Structural Aid in the Moravian-Silesian Region

Student: Aneta Dujsíková
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Lukáš Melecký

Ostrava 2009

Místopřísežné prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně. Všechny použité zdroje uvádím v příloze.

Ostrava, 7. května 2009

.....
Aneta Dujsíková

Děkuji vedoucímu práce Ing. Lukáši Meleckému za odbornou pomoc a věnovaný čas při tvorbě bakalářské práce. Rovněž děkuji Ing. Lukáši Vítkovi za vstřícnost a poskytnutí informací a podkladů.

Obsah

1 Úvod	3
2 Teoretická východiska regionální politiky EU	5
2.1 Úloha, význam a vývoj regionální politiky EU	5
2.1.1 Úloha a význam regionální politiky EU	5
2.1.2 Principy regionální politiky EU	6
2.1.3 Historie utváření regionální politiky EU	7
2.2 Regionální politika EU v programovacím období 2000 – 2006	8
2.2.1 Cíle regionální politiky EU v programovacím období 2000 – 2006	9
2.2.2 Nástroje regionální politiky EU v programovacím období 2000 - 2006	10
2.2.3 Programový rámec regionální politiky EU v programovacím období 2000 - 2006	14
2.2.4 Finanční rámec regionální politiky EU v programovacím období 2000 - 2006	14
2.3 Regionální politika EU v programovacím období 2007 – 2013	15
2.3.1 Reforma regionální politiky EU	15
2.3.2 Cíle regionální politiky EU v programovacím období 2007 – 2013	15
2.3.3 Nástroje regionální politiky EU v programovacím období 2007 - 2013	16
2.3.4 Programový rámec regionální politiky EU v programovacím období 2007 – 2013	19
2.3.5 Finanční rámec regionální politiky EU v programovacím období 2007 – 2013	20
3 Sociálně-ekonomická charakteristika Moravskoslezského kraje	21
3.1 Základní charakteristika Moravskoslezského kraje	21
3.1.1 Přírodní podmínky	22
3.1.2 Administrativně správní členění	23
3.2 Demografická charakteristika	24
3.3 Ekonomická charakteristika	25
3.3.1 Hlavní ukazatele makroekonomického vývoje kraje	25
3.3.2 Průmysl	27
3.3.3 Podnikatelská sféra	28
3.4 Infrastruktura	30
3.5 Zdravotnictví a sociální péče	31
3.6 Lidské zdroje	32
3.7 Cestovní ruch	33

3.8 Životní prostředí	35
4 Využití strukturální pomoci EU na příkladu projektů financovaných z ESF	36
4.1 Rámec strukturální pomoci EU v Moravskoslezském kraji	36
4.1.1 Programovací období 2004 - 2006	36
4.1.2 Programovací období 2007 - 2013	41
4.2 Realizace OP RLZ v Moravskoslezském kraji.....	45
4.3 Využití OP RLZ v Moravskoslezském kraji na příkladu vybraných projektů	47
4.3.1 Projekt Nová šance	47
4.3.2 Projekt UPGRADE.....	52
5 Závěr	55
Seznam literatury	56
Seznam zkratk a symbolů	63
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	66
Seznam příloh	67

1 Úvod

Evropská unie v současné době představuje jednu z hospodářsky nejúspěšnějších oblastí celého světa a zahrnuje 27 různorodých ekonomických systémů, které se nacházejí na odlišných stupních svého rozvoje. Je to především regionální politika Evropské unie, která se zaměřuje na postupné sbližování úrovní ekonomik, sociální a ekonomickou soudržnost (kohezi) jednotlivých členských zemí. Jednu z možností, jak snižovat disparity mezi regiony představuje čerpání finančních prostředků z evropských fondů, respektive ze strukturálních fondů Evropské unie. Tyto prostředky lze však čerpat na základě určitých principů a pravidel, mezi něž patří například kvalitně připravené a vypracované programové dokumenty a následně pak projektové záměry.

Cílem bakalářské práce je v teoretické rovině představení základních východisek regionální politiky EU a v praktické rovině pak především hodnocení realizace strukturální pomoci EU v Moravskoslezském kraji prostřednictvím analýzy čerpání prostředků ze strukturálních fondů. Bakalářská práce je dále zaměřena na konkrétní podobu realizace strukturální pomoci Evropské unie a její využití v Moravskoslezském kraji na příkladu již realizovaných projektů spolufinancovaných z Evropského sociálního fondu.

Bakalářská práce je tématicky rozdělena do pěti kapitol. Po první kapitole, úvodu, následuje kapitola druhá, která nastiňuje úlohu, význam a vývoj regionální politiky Evropské unie, popisuje její základní principy, historii, cíle, nástroje, programový a finanční rámec v programovacích obdobích 2000 – 2006 a 2007 – 2013.

Třetí kapitola se věnuje sociálně-ekonomické charakteristice Moravskoslezského kraje, popisu přírodních podmínek, administrativně správního členění, demografické a ekonomické charakteristiky, infrastruktury, oblasti zdravotnictví, sociální péče, lidských zdrojů, cestovního ruchu a životního prostředí tohoto regionu.

Čtvrtá, hlavní analytická část, se zabývá využitím pomoci ze strukturálních fondů v Moravskoslezském kraji. Vymezuje rámec a programy strukturální pomoci Evropské unie v jednotlivých programovacích obdobích. Součástí této kapitoly je popis realizace a využití operačního programu Rozvoj lidských zdrojů v Moravskoslezském kraji na příkladu dvou konkrétních projektů financovaných z Evropského sociálního fondu.

Závěr bakalářské práce pak obsahuje souhrnné hodnocení čerpání strukturální pomoci Evropské unie v Moravskoslezském kraji.

Informace, ze kterých tato bakalářská práce vychází, byly čerpány z dostatku kvalitních zdrojů, odborné literatury, analýz, monitorovacích zpráv, programových dokumentů a interních materiálů Úřadu práce v Ostravě. Nikoliv množství zdrojů, ale nedostupnost aktuálních oficiálních informací o stavu realizace a čerpání strukturální pomoci v Moravskoslezském kraji v letech 2007 – 2008 znemožnily provedení hlubší analýzy rozebírané problematiky v analytické části bakalářské práce.

2 Teoretická východiska regionální politiky EU

2.1 Úloha, význam a vývoj regionální politiky EU

Regionální politika Evropské unie (RP EU) zaujímá jedno z nejvýznamnějších postavení v rámci celkové hospodářské politiky EU. Připadá jí více než třetina všech prostředků z rozpočtu EU a tím tvoří druhou nejvýznamnější výdajovou kategorii hned po společné zemědělské politice. Regionální politika je veřejnou činností o regionálním rozvoji a prostředkem pro vyjádření finanční solidarity. Soudržnost a solidarita jsou jejími prioritními hodnotami. Regionální politika EU není totožná s pojmem *politika soudržnosti*. Politika hospodářské a sociální soudržnosti je součástí Smluv od roku 1986 a byla přijata s cílem snižovat rozdíly mezi úrovní rozvoje jednotlivých regionů. Mezi důvody vzniku regionální politiky EU patří především důvody ekonomické, sociální, politické a později i ekologické. Patří mezi tzv. koordinované politiky, tzn. že realizaci provádí jednotlivé členské státy podle svých specifík a koordinace a harmonizace náleží do rukou orgánů EU. Je prováděna na úrovni nadnárodní, národní a regionální.

2.1.1 Úloha a význam regionální politiky EU

Evropská unie je v současné době jednou z hospodářsky nejúspěšnějších oblastí světa, přesto mezi jednotlivými členskými státy existují rozdíly. Regionální politika je v EU spojována s pojmem ekonomické a sociální soudržnosti (koheze), kterou lze chápat jako snižování ekonomických a sociálních rozdílů. Smyslem je podporovat harmonický a vyvážený rozvoj regionů, snižování nezaměstnanosti a tím i snižování sociálních výdajů, rozvoj lidských zdrojů, snižování regionálních disparit, ochrana životního prostředí a zabezpečení rovných příležitostí pro muže i ženy¹. Sbližováním úrovní ekonomik jednotlivých oblastí dochází k posílení jejich konkurenceschopnosti. Sbližování je také nezbytné pro fungování měnové unie.

¹ VILAMOVÁ, 2004, s. 11.

2.1.2 Principy regionální politiky EU

Regionální politika EU vychází ze sedmi základních principů:

- **Princip koncentrace** – jedná se o koncentraci úsilí, která spočívá v tom, že prostředky z fondů jsou co nejefektivněji využívány k realizaci projektů dle předem stanovených cílů.
- **Princip partnerství** – zahrnuje úzkou spolupráci mezi orgány na všech úrovních (tj. mezi Evropskou komisí, orgány na národní, regionální a místní úrovni).
- **Princip programování** – provázané postupné řešení rozvoje regionů. Prostředky jsou vkládány do víceletých a víceoborových programů. Vypracováním těchto programů jsou pověřeny vlády jednotlivých členských států. Je kladen důraz na komplexní přístup k řešení problémových regionů.
- **Princip adicionality (doplňkovosti)** – jedná se o spolufinancování schválených projektů. Prostředky vynakládané z rozpočtu EU mají veřejné výdaje pouze doplňovat, nikoli je nahrazovat. Členské státy nemohou prostředky EU využívat jako náhradu vlastních rozpočtových výdajů.
- **Princip monitorování a vyhodnocování** – jde o průběžné sledování a vyhodnocování prováděných opatření a celkové efektivnosti vynakládaných prostředků (ex ante, ex post). Kontroluje se věcné i finanční plnění projektu.
- **Princip solidarity** – prolíná se celkovou koncepcí regionální politiky. Hospodářsky vyspělejší státy svými prostředky do společného rozpočtu EU financují rozvoj států ekonomicky méně vyspělých.
- **Princip subsidiarity** – představuje uspokojivé plnění cílů na nejnižší možné úrovni rozhodování².

² Zakotven v čl. 5 Smlouvy o založení Evropského společenství.

2.1.3 Historie utváření regionální politiky EU

Rozvoj regionální politiky EU je úzce spjat s historií prohlubování a rozšiřování EU. Počátky regionální politiky byly nejvýraznější ve Velké Británii (30. léta 20. století), Itálii a Francii (po 2. světové válce). Vývoj regionální politiky EU provázely reformy a lze jej shrnout do čtyř charakteristických období.

Období důvěry ve volný trh (1951 – 1973)

Již v roce 1957 byla v preambuli *Římské smlouvy* deklarována potřeba posílit jednotu ekonomik, zajistit harmonický rozvoj snižováním regionálních rozdílů a zmírnit zaostalost méně rozvinutých oblastí³. Pozornost se zaměřovala na makroekonomické otázky. Mezi šesti zakládajícími státy neexistovaly výraznější rozdíly. Převažoval individuální přístup k regionální politice a nebyly zřízeny společné instituce ani orgány. *Generální ředitelství pro regionální politiku* vzniklo až roce 1968. Římskou smlouvou byla založena *Evropská investiční banka* (EIB), která zajišťovala půjčky a garance na projekty méně rozvinutým regionům. V roce 1958 vznikl *Evropský sociální fond* (ESF) a *Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond* (EAGGF).

Zrod „evropské“ regionální politiky (1974 – 1986)

Toto období je charakteristické celosvětovými ekonomickými problémy a strukturální krizí. Došlo k výraznému posílení regionální politiky. Velkou zásluhu na tom měla Velká Británie, kolébka a tradiční země regionální politiky. V roce 1975 vznikl *Evropský fond regionálního rozvoje* (ERDF), který působil jako základní instituce a nástroj pro správu a financování regionální politiky. Vydáním *Jednotného evropského aktu* (JEA) v roce 1986 se vytvářejí podmínky pro skutečnou politiku soudržnosti. V tomto období už tedy lze hovořit o „společné“ regionální politice.

Směrem k hospodářské a sociální soudržnosti (1987 – 1999)

JEA zdůrazňoval úlohu regionální politiky a formuloval úkoly pro další integrační fázi, např. vytvoření jednotného vnitřního trhu do roku 1992. V tomto období proběhla reforma regionální politiky, která souvisela se vstupem Španělska a Portugalska⁴ a se strukturálními problémy regionů vyspělých zemí (Velká Británie, Francie, Belgie). V roce

³ http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/history/index_cs.htm.

⁴ Španělsko a Portugalsko byly země s nižší ekonomickou výkonností a závislostí na zemědělské produkci.

1988 přijaly nejvyšší orgány Evropského společenství rozhodnutí o integraci regionální politiky s částí sociální a zemědělské politiky do tzv. **strukturální politiky**. Byly vytvořeny cíle a principy regionální (strukturální) politiky⁵. Novinkou bylo střednědobé plánování regionálních programů. V roce 1993 byl *Maastrichtskou smlouvou* založen *Fond soudržnosti*. Soudržnost je definována jako jeden ze základních cílů EU. Byl také ustaven nový poradní orgán *Výbor regionů*.

Nová výzva – příprava na východní rozšíření (2000 – 2006)

Další období vývoje regionální politiky bylo uvedeno novou reformou. V roce 1999 byl na zasedání Evropské Rady v Berlíně schválen dokument *Agenda 2000*. Představoval finanční a organizační podobu regionální (strukturální) politiky. Prosazovaly se snahy o vyšší efektivnost využívání pomoci, snížení počtu cílů, oddělení finančních prostředků pro členské a kandidátské země a zjednodušení celého procesu. V roce 2000 byla schválena tzv. *Lisabonská strategie*. Jejím cílem je, aby se EU stala nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomikou založenou na znalostech. V únoru 2004 představila Evropská komise (EK) ve *Třetí zprávě o ekonomické a sociální soudržnosti* návrh reformy politiky soudržnosti na období 2007 – 2013. Významným mezníkem byl 1. květen 2004, kdy došlo k rozšíření o deset nových států Evropské unie. V roce 2006 přijala Rada EU *Strategické obecné zásady Společenství* pro soudržnost, které určovaly priority a zásady na nové programovací období 2007 – 2013.

2.2 Regionální politika EU v programovacím období 2000 – 2006

Toto období regionální politiky EU bylo zahájeno v roce 1999 reformou schválenou v rámci tzv. *Agendy 2000*. Dokument byl schválen na zasedání Evropské Rady v Berlíně v roce 1999. Představoval finanční a organizační podobu strukturální a regionální politiky pro programovací období 2000 – 2006. Reforma se zaměřovala na:

- Zlepšení efektivnosti strukturálních nástrojů snížením počtu cílů strukturální politiky a počtu iniciativ Společenství,
- zachování rozpočtu pro ekonomickou soudržnost,
- rozšíření zaměření regionální soudržnosti na budoucí členy EU.

⁵ Viz kapitola 2.1.2.

2.2. 1 Cíle regionální politiky EU v programovacím období 2000 – 2006

Evropskou komisí byly pro toto programovací období vytyčeny následující tři cíle.

Cíl 1 - Podpora rozvoje a strukturálního přizpůsobování zaostávajících regionů

Finanční pomoc v rámci tohoto cíle byla určena regionům, jejichž hrubý domácí produkt (HDP) je nižší než 75% průměru HDP EU. Jednalo o regiony, které dle NUTS⁶ odpovídaly úrovni II. Pomoc se týkala také nejodlehlejších a řídce zalidněných regionů. Cíl 1 řešil velké nedostatky v základní infrastruktuře. Ze zdrojů pro Cíl 1 byl financován i program PEACE⁷ a speciální program pro některé švédské regiony NUTS II (pobřeží Botnického zálivu). Prostředky byly poskytovány ze strukturálních fondů EU (SF EU), mezi které patřily ERDF, ESF, EAGGF, FIG. V rozsahu pomoci se odrazil počet obyvatel, rozdíl mezi bohatstvím regionu a průměrem EU, a bohatství daného členského státu. Tímto cílem bylo ovlivněno 22% obyvatel EU.

Cíl 2 - Podpora hospodářské a společenské konverze oblastí, které čelí strukturálním potížím

Byl určen regionům, které se potýkaly se socioekonomickou restrukturalizací a nezískávaly pomoc z Cíle 1. Regiony musely splňovat kritéria Společenství a velikostně odpovídat teritoriální jednotce NUTS III. Cíl 2 se týkal čtyř skupin regionů:

- Oblasti, kde docházelo k hospodářským a sociálním změnám v sektoru průmyslu a služeb,
- venkovské oblasti, které upadaly z důvodu nedostatku ekonomické diverzifikace,
- městské oblasti, které se dostaly do potíží v důsledku ztráty ekonomických aktivit,
- oblasti závislé na rybolovu, které procházely depresí.

Hlavním problémem byl nedostatek tradičních ekonomických aktivit. Cíl 2 byl naplňován z prostředků ERDF, ESF a dotýkal se max. 18% obyvatel EU.

⁶ NUTS (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) - nomenklatura (soustava) územních statistických jednotek. Zavedena Eurostatem v roce 1988. Využívá se ke statistickému sledování socio-ekonomického vývoje, posuzování, hodnocení regionů v rámci RP EU. Upřesněna nařízením č. 1059/2003 o zavedení společné klasifikace územních statistických jednotek.

⁷ Spočíval v pomoci při mírovém procesu v Severním Irsku a hraničních regionech Irska.

Cíl 3 - Podpora přizpůsobování a modernizace politik a systémů vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti

Smyslem bylo rozvíjet aktivity týkající se lidských zdrojů, napomáhat, přizpůsobovat se a modernizovat systém zaměstnanosti, vzdělávání, odborného výcviku a vzdělávacích programů z prostředků ESF. Tento cíl sloužil jako referenční rámec pro všechna opatření na podporu lidských zdrojů. Pokrýval celé území EU mimo oblasti pokryté Cílem 1.

2.2.2 Nástroje regionální politiky EU v programovacím období 2000 - 2006

Finančními nástroji pro realizaci regionální politiky EU byly v tomto období *strukturální fondy, Fond soudržnosti a iniciativy Společenství*. Výdaje na strukturální operace, které se realizovaly prostřednictvím strukturálních fondů a Fondu soudržnosti, představovaly druhou největší výdajovou složku rozpočtu EU. Bylo dáno kritérium, aby celkové transfery ze strukturálních fondů nepřekročily 4% HDP žádného členského státu. V roce 2002 byl vytvořen *Fond solidarity*, který se neřadí mezi strukturální fondy a poskytuje pomoc v případě velkých katastrof. V dalším textu budou představeny jednotlivé strukturální fondy.

Evropský fond regionálního rozvoje (The European Regional Development Fund – ERDF) - byl založen v roce 1975 pro poskytování finanční podpory programům regionálního rozvoje. Klade si za cíl podporovat hospodářskou a sociální soudržnost vyrovnáváním regionálních rozdílů a účastí na rozvoji a přeměně regionů. Z ERDF byly v programovacím období 2000 – 2006 rozdělovány finanční prostředky především na plnění Cílů 1 a 2, dále z něj byly financovány Iniciativy Společenství INTERREG a URBAN. Financoval produktivní investice k vytvoření nebo zachování permanentních pracovních míst⁸, infrastrukturu (transevropské sítě, regionální infrastruktura), místní rozvoj, malé a střední podnikání, technickou pomoc a v oblastech zařazených do Cíle 1 také vzdělávání a zdraví obyvatelstva.

Evropský sociální fond (The European Social Fund – ESF) - představoval klíčový finanční nástroj sociální politiky a zaměstnanosti, pro realizování Evropské strategie zaměstnanosti. Byl založen v roce 1960. Hlavním posláním fondu bylo rozvíjení zaměstnanosti, snižování nezaměstnanosti, podpora sociálního začleňování osob a rovných příležitostí se zaměřením na rozvoj trhu práce a lidských zdrojů. Podílel se na implementaci Iniciativy Společenství

⁸ WOKOUN, 2006, s. 16.

EQUAL. O finanční podporu z ESF mohly žádat všechny organizace zřízené v souladu s právním řádem České republiky (ČR) a fyzické osoby, které byly schopny předložit kvalitní projekty⁹.

Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond (The European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – EAGGF) - byl založen v roce 1958. Děлил se na část záruční (garanční) a podpůrnou. Záruční část sloužila k úhradě intervenčních opatření, vývozních subvencí a podpoře příjmů zemědělských výrobců. Byly z ní financovány i programy na podporu venkova mimo Cíl 1. Záruční část představovala zhruba 90% celkového fondu. Zbytek doplňovala část podpůrná, která patřila do strukturálních fondů a byla využívána k dosahování Cíle 1 a 2. Prostředky se používaly k modernizaci zemědělství, zvyšování kvalifikace zemědělců, pro podporu odbytu zemědělských výrobků, rozvoj venkova, na ochranu životního prostředí, krajiny, apod. V programovacím období 2007 – 2013 byl nahrazen *Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova* (EAFRD) a *Evropským zemědělským záručním fondem* (EAGF), které se již neřadí mezi strukturální fondy. Tyto finanční nástroje spadají do působnosti společné zemědělské politiky a zaměřují se na financování aktivit této politiky. Prostředky z EAFRD slouží např. ke zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, zlepšování životního prostředí a krajiny. EAGF se orientuje na intervenční opatření, přímé platby a vývozní subvence.

Finanční nástroj na podporu rybolovu (The Financial Instrument for Fisheries Guidance – FIFG) - začal fungovat od roku 1994. Jeho cílem byla podpora přímořských regionů, zvyšování konkurenceschopnosti struktur a rozvoj rybářských podniků schopných růstu, revitalizace rybářských oblastí. Zaměřoval se také na rozvoj chovu ryb, modernizaci loďstva, podporu výroby a obchodu v této oblasti. V současném programovacím období 2007 - 2013 Finanční nástroj na podporu rybolovu již neexistuje. Byl nahrazen *Evropským rybářským fondem* (EFF), který spadá pod společnou rybolovnou politiku a slouží k zajištění udržitelného rybolovu, podpoře průmyslu a akvakultury.

⁹ PAVLÁK, 2006, s. 28.

*Fond soudržnosti (The Cohesion Fund)*¹⁰ - nepatří mezi strukturální fondy, ale pouze doplňuje pomoc ze strukturálních fondů. Byl založen v roce 1993 Maastrichtskou smlouvou. Jeho cílem je pomáhat nejméně rozvinutým členským státům (podpora hospodářské a sociální soudržnosti Společenství). Kritériem je, že finanční prostředky budou poskytovány členským státům, jejichž hrubý národní produkt (HNP) na obyvatele nepřekročí 90% průměru Společenství. Další podmínkou je snaha o naplňování konvergenčních kritérií vedoucích k hospodářskému sbližování (sestavení tzv. konvergenčního programu). Fond soudržnosti spolufinancuje velké projekty v oblasti společného zájmu, dopravní infrastruktury (transevropské sítě), obnovitelných zdrojů energie a životního prostředí.

Iniciativy Společenství

Zaměřovaly se na řešení problémů, které se týkaly většiny evropských regionů. Jednalo se o specifický doplňkový nástroj. Iniciativy Společenství představovaly 5,35% z rozpočtu strukturálních fondů (10,44 mld. EUR). Rozlišovali jsme 4 iniciativy.

Iniciativa Společenství INTERREG III

Nejvýznamnější iniciativa, která vznikla v roce 1990. Jejím cílem byla hospodářská integrace vnitřních hraničních regionů EU a zabezpečení státních hranic tak, aby se nestaly bariérou pro rozvoj a integraci. Byla financována z ERDF a realizována ve třech oblastech:

- **A: přeshraniční spolupráce** – podpora regionálního rozvoje mezi pohraničními regiony. O přípustných regionech rozhodovala EK,
- **B: nadnárodní spolupráce** – snaha o vyšší územní integraci, dosažení udržitelného rozvoje. Bylo stanoveno 11 územních oblastí spolupráce¹¹,
- **C: meziregionální spolupráce** – výměna zkušeností, spolupráce a zlepšování vzájemných vztahů pomalu se rozvíjející regionů.

¹⁰ Někdy též označován jako Kohezní fond.

¹¹ Alpský prostor, Archimed (Řecko, Sicílie), Atlantická oblast, Baltské moře, CADSES (centrální, adriatická a dunajská oblast), Jihozápadní Evropa, Severní moře, Severozápadní Evropa, Západní středomoří.

Iniciativa Společenství URBAN II

Snahou této iniciativy byla podpora inovačních strategií pro ekonomickou a sociální regeneraci zaostávajících městských oblastí. Zaměřovala se i na výměnu informací a zkušeností v oblasti udržitelného rozvoje měst, sociální začlenění určitých skupin obyvatel, podnikání a zaměstnanost. Pro zařazení městských oblastí do této iniciativy musel region, ve kterém se oblasti nacházely, splňovat nejméně 3 z následujících podmínek: vysoká míra dlouhodobé nezaměstnanosti, vysoká úroveň chudoby, nízká úroveň ekonomické aktivity, nízká úroveň vzdělání, nestabilní demografický vývoj, vysoká úroveň kriminality, špatné environmentální podmínky atd. Iniciativa URBAN II byla financována z ERDF. V programovacím období 2007 – 2013 již tato iniciativa není realizována, ale její aktivity byly převzaty do tématických operačních programů.

Iniciativa Společenství LEADER+

Navazoval na Iniciativu Leader II z předchozího programovacího období a byl financován z EAGGF. Iniciativa LEADER+ byla zacílena na podporu kvalitních a náročných integrovaných strategií pro rozvoj venkovských oblastí. Kladla důraz na vytváření sítí mezi venkovskými oblastmi a snažila se motivovat subjekty, aby se zamýšleli nad dlouhodobými perspektivami jejich oblastí. Pro období 2007 – 2013 byly její aktivity převzaty do tématických operačních programů.

Iniciativa Společenství EQUAL

Realizovala se na celém území EU. Podporovala mezinárodní spolupráci při vývoji a prosazování nových nástrojů boje se všemi formami diskriminace a s nerovnostmi na trhu práce. Cílem bylo vytvořit a prosadit nástroje na podporu znevýhodněných skupin občanů (např. dlouhodobě nezaměstnaných, nedostatečně kvalifikovaných, absolventů škol, starších občanů, osob se zdravotním postižením). Mezi principy této iniciativy patřily např. princip partnerství, mezinárodní spolupráce, inovativnosti a společného rozhodování.

2.2.3 Programový rámec regionální politiky EU v programovacím období 2000 - 2006

Programy a plány se zpracovávaly na 7-leté období. V tomto programovacím období se rozlišovaly 3 základní typy programů:

- **Národní programy** – ve členských zemích, které celé nebo velkou částí spadaly do Cíle 1 se vypracoval *Národní rozvojový plán*, *Rámec podpory Společenství* a *Operační programy*. V zemích, ve kterých do Cíle 1 spadaly ojedinělé regiony a v zemích, které patřily do Cíle 2 se zpracovával *Jednotný programový dokument*,
- **iniciativy Společenství** – byly to zvláštní programy řízené Evropskou komisí k řešení specifických problémů. EK stanovila směrnice s prioritami. Členský stát předložil plán rozvoje, ve kterém definoval prioritní oblasti aktivit. EK po konzultacích přijala své směrnice pro každou iniciativu Společenství. Poté EK přijala programy navržené členskými státy, které byly doplněny o *programové dodatky*,
- **inovační akce a opatření technické pomoci**¹².

2.2.4 Finanční rámec regionální politiky EU v programovacím období 2000 - 2006

Celková částka na politiku soudržnosti pro programovací období 2000 – 2006 byla stanovena pro 15 dosavadních členských států EU na 213,441 mld. EUR. V roce 2004 přistoupilo k EU 10 nových států¹³. Rozpočet strukturálních fondů byl z tohoto důvodu navýšen o částku 21,693 mld. EUR. Celkový rozpočet tak dosáhl výše 235, 134 mld. EUR. Nejvíce prostředků bylo využito na Cíl 1 - Podpora rozvoje a strukturálního přizpůsobování zaostávajících regionů, a to 151,030 mld. EUR (pro všech 25 členských států EU). Jednotlivé vynaložené částky dle Cílů, iniciativ Společenství a Fondu soudržnosti zobrazuje následující tabulka.

¹² NOVOTNÁ, 2007, s. 121.

¹³ Jednalo se o Českou republiku, Estonsko, Kypr, Litvu, Lotyšsko, Maďarsko, Maltu, Polsko, Slovensko a Slovinsko.

Tabulka 2.1: Rozpočet strukturálních fondů 2000 – 2006 (v mld. EUR, závazky v cenách roku 1999)

	EU 15	EU + 10	EU 25
Cíl 1	137,800	13,230	151,030
Cíl 2	22,040	0,120	22,160
Cíl 3	24,050	0,110	24,160
INTERREG	4,875	0,420	5,295
URBAN	0,700	0,000	0,700
EQUAL	2,850	0,220	3,070
LEADER	2,020	0,000	2,020
FIFG	1,106	0,003	1,109
Kohezní fond	18,000	7,590	25,590
Celkem	213,441	21,693	235,134

Zdroj: EVROPSKÁ KOMISE – Regionální politika - Info regio, 2008b; vlastní úprava

2.3 Regionální politika EU v programovacím období 2007 – 2013

2.3.1 Reforma regionální politiky EU

Regionální politika EU se samozřejmě vyvíjí a mění. Jedním z hlavních důvodů její reformy bylo dosud největší rozšíření v historii EU, ale také zpomalení hospodářského růstu a nepříznivý demografický vývoj. V roce 2004 vstoupilo do EU deset nových států, včetně ČR. Hlavním cílem zůstává snižování regionálních disparit, snížení zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů a posilování hospodářské a sociální soudržnosti. V únoru 2004 vydala EK *Třetí zprávu o hospodářské a sociální soudržnosti*. V ní je uveden návrh na změny politiky soudržnosti pro toto programovací období, prioritní oblasti, cíle, inovace a v neposlední řadě principy koncentrace, zjednodušení a decentralizace. Důležitou roli má posilování konkurenceschopnosti a posílení potenciálu růstu. Podle návrhu finanční perspektivy, uveřejněného také v únoru 2004, a následných negociací je k dispozici na politiku soudržnosti 346 mld. EUR.

2.3.2 Cíle regionální politiky EU v programovacím období 2007 – 2013

V tomto programovacím období sleduje regionální politika EU tři cíle.

Cíl Konvergence

Spočívá v podpoře hospodářského a sociálního rozvoje regionů na úrovni NUTS II (regiony s HDP na obyvatele menším než 75% průměru EU). Prostředky mohou čerpat i státy, které mají hrubý národní důchod (HND) nižší než 90% průměru EU. Cíl Konvergence je financován z ERDF, ESF a Fondu soudržnosti. Zaměřuje se na zlepšování

podmínek pro růst a zaměstnanost, podporu aktivit, které povedou ke sbližování regionů (investice do kapitálu, rozvoj inovací, výzkum, kultura, cestovní ruch).

Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

Tento cíl se soustřeďuje na podporu regionů na úrovni NUTS II nebo NUTS I, které nedosáhly na podporu v rámci Cíle Konvergence. Prostředky jsou poskytovány z ERDF a ESF. Spočívá v posilování konkurenceschopnosti, zvýšení množství inovací, kvality investic do lidského kapitálu, zlepšování životního prostředí a dostupnosti základních ekonomických služeb.

Cíl Evropská územní spolupráce

Podpora přeshraniční spolupráce regionů na úrovni NUTS III, které se nacházejí podél všech vnitřních a některých vnějších pozemních hranic, a všech regionů na úrovni NUTS III podél námořních hranic. Cíl je zaměřen na harmonický a vyvážený rozvoj, podporu vědy a výzkumu, životní prostředí a specifické problémy. Podporována je meziregionální a nadnárodní spolupráce regionů. Cíl Evropská územní spolupráce je financován z ERDF a vychází z Iniciativy Společenství INTERREG III.

2.3.3 Nástroje regionální politiky EU v programovacím období 2007 - 2013

V současném programovacím období je politika hospodářské a sociální soudržnosti financována prostřednictvím strukturálních fondů (ERDF, ESF), Fondu soudržnosti a 3 Iniciativ politiky soudržnosti.

Evropský fond regionálního rozvoje (The European Regional Development Fund – ERDF) - může poskytovat prostředky v rámci všech tří cílů. Z hlediska objemu finančních prostředků je největším strukturálním fondem. Financuje např. přímé podpory na investice do podniků, infrastruktury související s výzkumem a inovacemi, telekomunikacemi, životním prostředím, energetikou, dopravou opatření technické pomoci¹⁴.

Evropský sociální fond (European Social Fund – ESF) - zaměřuje na zvýšení investic do lidského kapitálu, zlepšení kvality institucí na trhu práce, vzdělávacích systémů

¹⁴ http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/feder/index_cs.htm.

a sociálních služeb, rozvoj lidských zdrojů, atd. Slouží pro Cíl 1 Konvergence a Cíl 2 Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost.

Fond soudržnosti (The Cohesion Fund - CF) - prostředky z tohoto fondu pouze doplňují pomoc ze strukturálních fondů. Pouze pro Cíl 1 Konvergence. CF financuje přímo vybrané operační programy, velké infrastrukturní projekty v oblasti životního prostředí a dopravy. V tomto období je k dispozici 69,578 mld. EUR.

Následující tabulka zobrazuje financování jednotlivých cílů prostřednictvím strukturálních fondů a Fondu soudržnosti v programovacím období 2007 – 2013.

Tabulka 2.2: Cíle a Fondy regionální politiky EU 2007 - 2013

Cíl	Fondy		
Konvergence	ERDF	ESF	Fond soudržnosti
Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	ERDF	ESF	
Evropská územní spolupráce	ERDF		

Zdroj: EVROPSKÁ KOMISE – Regionální politika - Inforegio, 2008c; vlastní úprava

Pro toto programovací období byly vytvořeny Evropskou investiční bankou ve spolupráci s Evropskou komisí 3 nové Iniciativy politiky soudržnosti:

- *Společná pomoc při podpoře projektů v evropských regionech (Joint Assistance in Supporting Projects in European Regions – JASPERS)*

Představuje partnerství technické pomoci mezi EK, EIB a popř. s Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj. Zaměřuje se na pomoc s přípravou velkých infrastrukturních projektů v rámci ERDF a Fondu soudržnosti v oblasti transevropských sítí, dopravy, životního prostředí. Smyslem JASPERS je zajištění úspěšného provádění politiky soudržnosti.

- *Společné evropské zdroje pro mikropodniky a střední podniky (Joint European in Resources for Micro to Medium Enterprises - JEREMIE)*

Jedná se o partnerskou spolupráci EK se skupinou EIB (EIB a Evropský investiční fond). Cílem je zlepšit přístup k financování rozvoje podnikání. EIB se orientuje na pomoc orgánům odpovědným za programy soudržnosti s odstraňováním nedostatků. Nástroje jsou zaměřeny na investice do regionálních fondů soukromého a rizikového kapitálu a technickou pomoc. Podporuje lepší přístup mikropodniků a středních podniků v městských oblastech k finančním prostředkům.

- *Společná evropská podpora udržitelných investic do městských oblastí (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas - JESSICA)*

Spolupráce EK, EIB a Rozvojové banky Rady Evropy. Cílem je podpora udržitelných investic, růstu a zaměstnanosti v evropských městských oblastech. JESSICA poskytuje rámec, prostřednictvím kterého se na základě příspěvků z programů do fondů městského rozvoje nebo holdingových fondů získávají odborné znalosti, které mobilizují dodatečné úvěrové prostředky a usnadňují vztahy s pořadateli projektů, což vede k novým investicím na místní úrovni.¹⁵ Existuje zde určitá podobnost s iniciativou JEREMIE.

V níže uvedené tabulce je názorné srovnání cílů a nástrojů regionální politiky EU v programovacích obdobích 2000 – 2006 a 2007 – 2013.

Tabulka 2.3: Změny ve struktuře cílů a finančních nástrojů

2000 – 2006		2007 – 2013	
Cíl, iniciativy	Finanční nástroj	Cíl	Finanční nástroj
<i>Soudržnost</i>	Fond soudržnosti	<i>Konvergence</i>	Fond soudržnosti
<i>Cíl 1</i>	ERDF		ERDF
	ESF		ESF
	EAGGF (orientační část)		
	FIFG		
<i>Cíl2</i>	ERDF	<i>Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost</i>	ERDF
	ESF		ESF
<i>Cíl 3</i>	ESF		
<i>INTERREG</i>	ERDF	<i>Evropská územní spolupráce</i>	ERDF
<i>URBAN</i>	ERDF		
<i>EQUAL</i>	ESF		
<i>LEADER+</i>	EAGGF (orientační část)		
<i>Rozvoj venkova a restrukturalizace rybolovu mimo rámec Cíle 1</i>	EAGGF (záruční část) FIFG	<i>Problematika rozvoje venkova a rybolovu není nadále součástí politiky soudržnosti, ale řadí se pod Společnou zemědělskou politiku.</i>	
9 cílů a iniciativ	6 finančních nástrojů	3 cíle	3 finanční nástroje

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2009; vlastní úprava

¹⁵ NOVOTNÁ, 2007, s. 144.

2.3.4 Programový rámec regionální politiky EU v programovacím období 2007 – 2013

Regionální politiku v tomto období charakterizují sedmileté cykly. Programová struktura je tvořena následujícími dokumenty:

- *Strategické obecné zásady Společenství (SOZS)* – představují rámcový strategický dokument pro politiku soudržnosti, který klade důraz na efektivní a účinnou realizaci této politiky. Obsahuje zásady a priority. EK navrhne určité cíle regionální politiky, které obecně definují, jak nakládat s finančními prostředky a do kterých regionů budou směřovat. Tyto cíle přijímá Rada EU a rozhoduje o nich Evropský parlament. Hlavním smyslem je podpora priorit Společenství tak, aby byl podpořen vyvážený a udržitelný rozvoj. Mezi tyto priority patří např. zvýšení přitažlivosti členských států, regionů a měst, investování do oblastí s vysokým růstovým potenciálem, povzbuzování soukromého podnikání a růstu ekonomických znalostí, zlepšení řízení a vytvoření většího počtu pracovních míst. SOZS slouží jako podklad pro sestavení národních strategických priorit jednotlivých členských států EU.
- *Národní rozvojový plán (NRP)* - zpracovávají ho jednotlivé členské státy dobrovolně (EK nepožaduje jeho zpracování). Jsou v něm definovány priority daného státu v oblasti politiky hospodářské a sociální soudržnosti.
- *Národní strategický referenční rámec (NSRR)* – základní rozvojová strategie na úrovni státu. Je základem pro sektorové a regionální programy. NSRR je zpracován na základě NRP a cílů EU (SOZS). Členské státy ho předkládají Evropské komisi.
- *Operační programy (OP)* – strategické dokumenty, které jsou vymezeny pro určitou oblast podpory (např. infrastruktura, průmysl). Představují nástroj realizace NRP (NSRR) a politik jednotlivých států.

Následující tabulka zobrazuje jednotlivé programové dokumenty pro programová období 2000 – 2006 a 2007 – 2013.

Tabulka 2.4: Srovnání struktury základních programových dokumentů SF EU

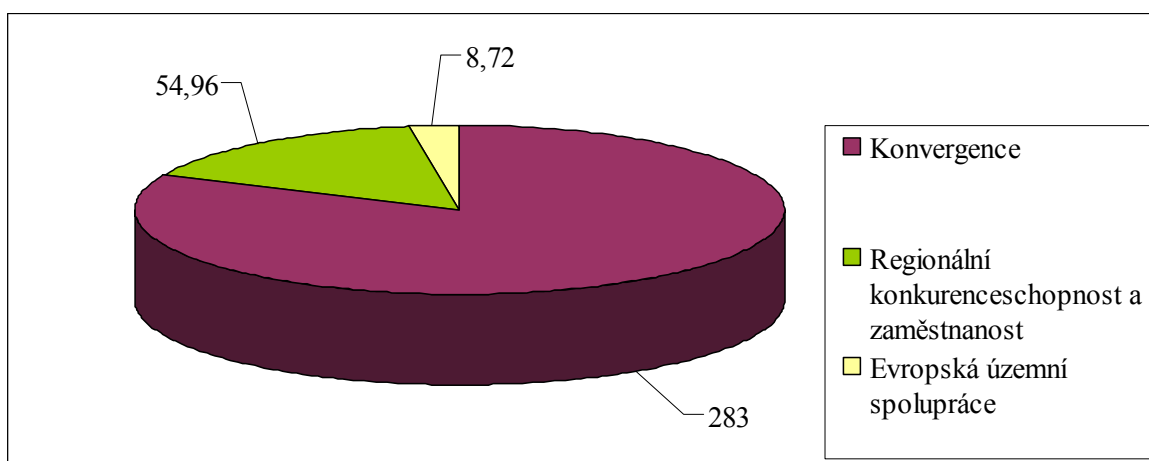
2000 – 2006	2007 – 2013
Národní rozvojový plán	Strategické obecné zásady Společenství
Rámec podpory Společenství	Národní rozvojový plán
Operační programy	Národní strategický referenční rámec
Programové dodatky	Operační programy

Zdroj: vlastní tvorba, 2009

2.3.5 Finanční rámec regionální politiky EU v programovacím období 2007 – 2013

V současném programovacím období hospodaří EU s celkovou částkou 862,363 mld. EUR. Na oblast regionální a strukturální politiky připadá 346,68 mld. EUR, což představuje téměř 36% rozpočtu. Nejvíce prostředků je vyčleněno na Cíl Konvergence (283 mld. EUR). Naopak nejméně prostředků využívá Cíl Evropská územní spolupráce (pouze 8,72 mld. EUR). Následující graf zobrazuje rozdělení finančních prostředků podle jednotlivých cílů pro programovací období 2007 – 2013.

Graf 2.1: Politika soudržnosti 2007 – 2013 - rozdělení podle cílů (v mld. EUR)

Zdroj: EVROPSKÁ KOMISE – Regionální politika - Info regio, 2009; vlastní úprava

EK provádí každý rok rozdělení finančních prostředků podle členských států EU. A to především na základě kritérií jako jsou počet obyvatel způsobilých regionů, prosperita státu, prosperita regionu a míra nezaměstnanosti. Poté každý stát rozhoduje o dalším podrobném rozdělení mezi jednotlivé regiony. Rozdělení finančních zdrojů pro jednotlivé členské státy EU pro období 2007 – 2013 je uvedeno v příloze č. 1.

3 Sociálně-ekonomická charakteristika Moravskoslezského kraje

3.1 Základní charakteristika Moravskoslezského kraje

Moravskoslezský kraj (MSK) vznikl podle ústavního zákona č. 347/1997 Sb. k 1. 1. 2000 v prostoru severní Moravy a Slezska. Podle usnesení vlády České republiky č. 707/1998 představuje statistickou jednotku NUTS III a současně i statistickou jednotku NUTS II (region soudržnosti Moravskoslezsko)¹⁶. MSK se nachází na severovýchodě České republiky a v jejím rámci sousedí se Zlínským a Olomouckým krajem, dále sousedí na severu s Polskem (Slezské a Opolské vojvodství) a na východě se Slovenskem (Žilinský kraj). Rozlohou 5 427 km² je šestým největším a zároveň nejlidnatějším krajem ČR, jehož krajským městem je statutární město Ostrava. Tento územní celek je svým charakterem různorodý, přičemž jeho jádrem je ostravsko-karvinská aglomerace. Jedná se o tradiční industriální oblast s dříve velmi vysokým podílem těžkého průmyslu, především uhelného hornictví, těžkého strojírenství, hutnictví, metalurgie a chemie. Intenzivní využívání tohoto ekonomického potenciálu mělo za následek zhoršené životní prostředí, s jehož dopady (negativními externalitami) se MSK potýká dodnes¹⁷. V současné době jsou významnými sektory strojírenství, elektrotechnický, farmaceutický, papírenský, textilní a potravinářský průmysl. Zemědělská výroba má celoplošný charakter, v podhůří Beskyd a Jeseníků je zastoupeno lesní hospodářství. Pohraniční regiony patří tradičně k hospodářsky nejméně rozvinutým oblastem každého státu. Od roku 1990 probíhala v MSK rozsáhlá **restrukturalizace hospodářské základny**, která výrazně změnila jeho tvář. MSK patří v rámci ČR ke strukturálně nejpostiženějším oblastem, pro který je charakteristický **razantní útlum těžkého průmyslu** a do roku 2004 téměř neustále se zvyšující nezaměstnanost. Významnou roli mají důležité dopravní tahy, které procházejí Ostravskou pánví a Moravskou bránou, a druhé největší letiště v ČR (Mošnov). Krajské město bude dálnicí a železničním koridorem napojeno na transevropské severojižní dopravní trasy. Bruntálsko i beskydská část kraje mají široký potenciál pro rozvoj cestovní ruchu na území chráněné krajinné oblasti (CHKO) Jeseníky a Beskydy. Všechny tyto faktory pozitivně ovlivnily poměrně úspěšnou transformaci hospodářství MSK.

¹⁶ <http://www.rr-moravskoslezsko.cz/file/57/>.

¹⁷ Jedná se především o Ostravsko, Karvinsko a Třinecko.

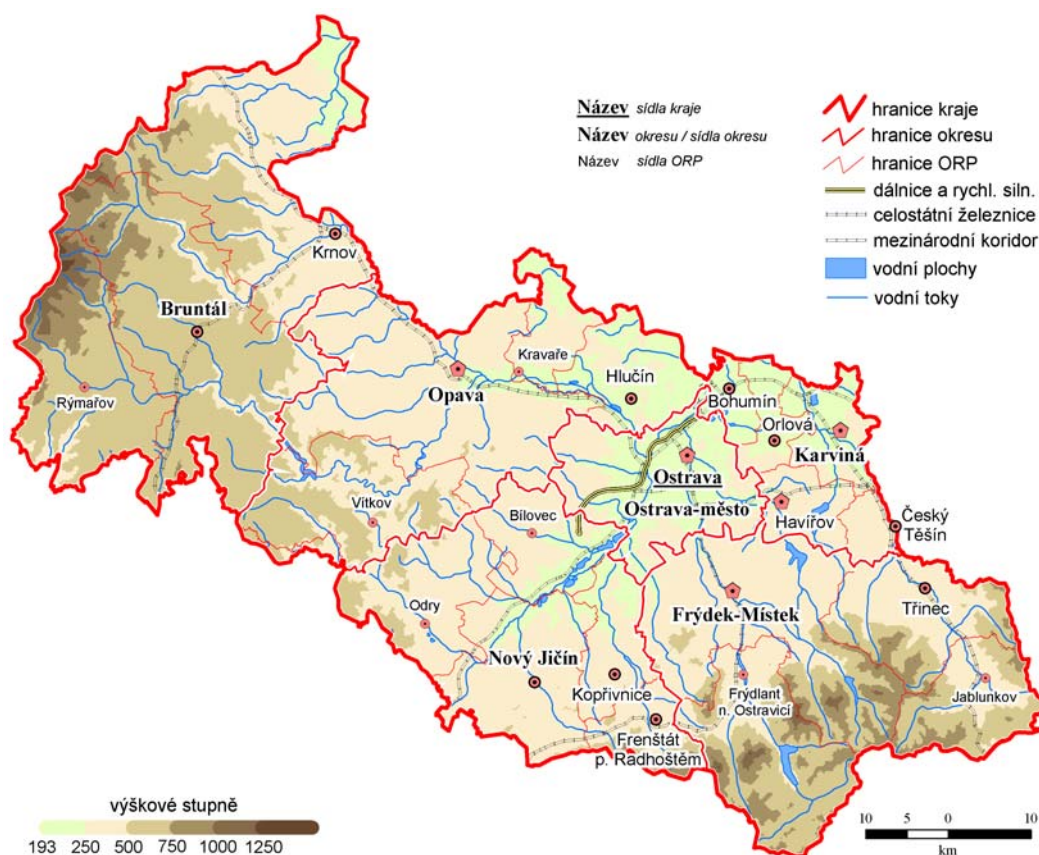
3.1.1 Přírodní podmínky

MSK je geograficky rozmanitým regionem, který na západě lemují Oderské vrchy a masiv Hrubého a Nízkého Jeseníku s nejvyšší moravskou horou Pradědem (1 491 m.n.m.). Na východní a jihovýchodní hranici se Slovenskem a Polskem se nacházejí Moravskoslezské a Slezské Beskydy, jejichž nejvyšší horou je na území ČR Lysá hora (1 323 m.n.m.). Střední a jižní část MSK je charakteristická hustě osídlenou Opavskou nížinou, Ostravskou pánví a Moravskou bránou. Na území MSK se rozprostírají tři chráněné krajinné oblasti: CHKO Beskydy, CHKO Jeseníky a CHKO Poodří s celkovou rozlohou téměř 2 000 km².

Nejvýznamnějším vodním tokem je řeka Odra, která pramení v Oderských vrších. Mezi další významné vodní toky patří řeky Opava, Ostravice a Olše, která tvoří hranici s Polskem. Většina území MSK náleží do úmoří Baltského moře, výjimkou je část Nízkého Jeseníku a drobná území okresu Nový Jičín, ze kterých vody odtékají do Černého moře. Hlavními zdroji pitné vody jsou nádrže Šance a Morávka, nacházející se v Moravskoslezských Beskydech, a Kružberk v Nízkém Jeseníku. MSK má také důležité zdroje minerálních vod, které umožnily vybudování lázeňských zařízení jako jsou Karlova Studánka, Bílá či Karviná-Darkov. Mezi tyto zdroje se řadí např. Ondrášov, Velká Štáhle, Hostašovice a Veřovice.

Více než polovinu území MSK zaujímá zemědělská půda a lesní pozemky, které tvoří 35,5 % rozlohy kraje. Z nerostného bohatství se zde vyskytují ložiska černého uhlí a zemního plynu, vápenec, žula, mramor, břidlice, sádrovec, štěrkopísky, písky a cihlářské jíly. Území Moravskoslezského kraje je znázorněno na následující mapě.

Obrázek 3.1: Mapa Moravskoslezského kraje

Zdroj: Český statistický úřad, 2009; vlastní úprava

3.1.2 Administrativně správní členění

Moravskoslezský kraj je vymezen okresy Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava-město a je rozdělen na 22 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP). MSK je s 1 250 066 obyvateli (k 30. 6. 2008) nejlidnatějším krajem České republiky. Většina obyvatelstva žije ve městech nad 10 000 obyvatel, tj. 65,8 % obyvatel kraje (12 % nad průměrem ČR, nejvíce po Praze). Statutární město Ostrava je třetím největším sídlem ČR, největším městem MSK (336 874 obyvatel k 30. 6. 2008) a patří k centrům nadregionálního významu s rostoucím podílem zaměstnanosti v terciárním sektoru.

V MSK se nacházejí **čtyři euroregiony** (Beskydy, Praděd, Silesia a Těšínské Slezsko) a také řada dobrovolných svazků obcí. Jejich cílem je podpora a realizace projektů odrážejí všechny formy spolupráce, která zasahuje do všech oblastí života občanů na hospodářské, infrastrukturní, sociální a kulturní úrovni.

3.2 Demografická charakteristika

MSK je **nejlidnatějším krajem v České republice** a patří k regionům s nejnižším počtem obcí, kterých je 299. Rozlišují se dva odlišné typy osídlení:

- Velké průmyslové aglomerace s vysokou koncentrací obyvatelstva (ostravsko - karvinská část),
- zemědělské, horské a podhorské, málo osídlené oblasti (západ a jihovýchod MSK).

Hustota osídlení je 230,3 obyvatel na km² (2008)¹⁸. Většina obyvatel žije ve městech nad 20 tisíc obyvatel (je to téměř 62%) a zhruba čtvrtina obyvatel žije v krajské metropoli Ostravě. Dalšími významnými sídly jsou z hlediska počtu obyvatel např. Havířov, Karviná, Opava, Frýdek-Místek a Třinec. Následující tabulka zobrazuje počet obyvatel MSK v jednotlivých letech.

Tabulka 3.2: Vývoj počtu obyvatel Moravskoslezského kraje

Rok	1961	1970	1980	1991	2001	2008
MSK	1 032 667	1 170 949	1 260 986	1 283 271	1 269 467	1 250 066

Zdroj: Český statistický úřad, 2004; vlastní úprava

Počet obyvatel kraje v posledních letech mírně klesá. Prognóza vývoje počtu obyvatel do roku 2010 předpovídá mírný pokles počtu obyvatel. **Nízká porodnost** je základním rysem současné populační situace nejen tohoto regionu, ale i celé ČR. Dalším důvodem poklesu počtu obyvatel je **migrace**. Přes nepříznivý vývoj porodnosti na území Moravskoslezska je index stáří¹⁹ relativně stále příznivý a dosahuje hodnoty 111,2 %, což znamená čtvrtou nejnižší hodnotu mezi kraji v ČR²⁰.

MSK je výrazně **multientickým krajem**. Nejvýznamnější etnickou skupinou jsou Romové, kteří představují zhruba 3 – 4 % obyvatel kraje. Zároveň v porovnání s ostatními kraji ČR žije v MSK Romů nejvíce (25 – 29 %). Největšími národnostními menšinami jsou Poláci a Slováci. MSK je jedním ze tří krajů v ČR, kde byla na základě sčítání lidu překročena 5 % hranice podílu jiných národností na složení obyvatelstva²¹.

¹⁸ V rámci celé ČR činí tento údaj 131,6 obyvatel na km².

¹⁹ Tedy podíl obyvatel ve věku 65 a více let ke skupině 0 - 14 let.

²⁰ <http://www.rr-moravskoslezsko.cz/file/57/>.

²¹ Tamtéž.

3.3 Ekonomická charakteristika

MSK je již od 20. let 19. století významným průmyslovým centrem dříve založeným hornictví, hutnictví a těžkém strojírenství. V 90. letech 20. století došlo k restrukturalizaci průmyslových podniků, která byla završena jejich privatizací v roce 2004. Důsledkem privatizace byl pokles HD kraje, proto byla a je nutná podpora, růst a stabilizace nových i stávajících firem.

V roce 1993 vznikla *Agentura pro regionální rozvoj, a. s. (ARR)* se záměrem napomáhat při restrukturalizaci regionu. Jejím posláním je přispívat ekonomickému rozvoji MSK poskytováním odborných služeb regionálním subjektům a investorům podle zadání a potřeb kraje v oblastech podpory podnikání a investic, využívání fondů EU, konzultační a informační činnosti. ARR realizuje strategické cíle MSK a napomáhá tak ekonomickému rozvoji regionu.

V současné době **ekonomika kraje sílí** a tento trend by měl pokračovat, pokud chce MSK konkurovat nejen ostatním krajům ČR, ale i v rámci rozšířené Evropy a globálního světového trhu. Nutné je zvyšování produktivity zdejších podniků, podnikatelské kultury, efektivní využívání místní kvalifikované pracovní síly a přilákání zahraničních investorů. Pro zvýšení investiční aktivity v kraji v letech 2007 – 2013 je významným nástrojem čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů EU. Prostředky lze čerpat prostřednictvím Regionálního operačního programu NUTS II Moravskoslezsko (ROP Moravskoslezsko). Ze strukturálních fondů EU na něj bylo vyčleněno 716,09 mil. EUR. (cca 20,19 mld. Kč), což činí přibližně 2,68 % veškerých prostředků určených z fondů EU pro ČR. Z českých veřejných zdrojů má být navíc financování programu navýšeno o dalších 126,37 mil. EUR²².

3.3.1 Hlavní ukazatele makroekonomického vývoje kraje

Z ekonomického hlediska patří MSK k významným regionům České republiky. Již od roku 1996 dochází v kraji k pozvolnému růstu ekonomiky, tedy nárůstu **HDP**. Ve tvorbě HDP za rok 2007 kraj vykazoval čtvrté místo po Praze, Středočeském a Jihomoravském kraji s výší 358 031 000 Kč. Podíl HDP MSK na tvorbě HDP ČR za rok 2007 činil 10,1 % a ve srovnání s průměrem HDP EU27 68,1 %. Díky výrazným zahraničním investicím

²² <http://www.rr-moravskoslezsko.cz/rop/rop-moravskoslezsko>.

a pokračující konjunktury ve výrobě oceli a strojírenských výrobků se nadále očekával růst HDP kraje. Avšak vzhledem k celosvětové finanční a ekonomické krizi, jejíž důsledky se v současné době projevují rovněž v ČR i MSK, se růst HDP neočekává. Následující tabulka dokumentuje vývoj HDP ČR, hlavního města Prahy a MSK v letech 2002 až 2007.

Tabulka 3.3: HDP v běžných cenách (v mil. Kč)

Území	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ČR	2 464 432	2 577 110	2 814 762	2 983 862	3 215 642	3 530 249
Praha	586 479	616 169	662 008	716 225	777 853	848 435
MSK	234 510	246 170	283 574	308 968	326 423	358 031

Zdroj: Český statistický úřad, 2008; vlastní úprava

Tradičním sledovaným ukazatelem ekonomické úrovně regionu je také ukazatel vyprodukovaného **hrubého domácího produktu jedním obyvatelem**. Tento indikátor má velký význam při směřování finanční pomoci ze strukturálních fondů EU. Při přepočtu HDP na jednoho obyvatele se v roce 2007 MSK řadil s hodnotou 286 580 Kč až na osmé místo v celostátním průměru. Nejvyšších hodnot dosahovala jednoznačně Praha, která s hodnotou 709 125 Kč překročila i průměr EU25 (cca 695 000 Kč). Naopak nejnižší hodnoty vykazoval kraj Karlovarský a Olomoucký. Níže uvedená tabulka zobrazuje hodnoty HDP na hlavu v EU, ČR, Praze a MSK v letech 2002 – 2007.

Tabulka 3.4: HDP na 1 obyvatele v běžných cenách (v Kč)

Území	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU 25	596 400	604 800	630 000	655 200	679 000	695 000
ČR	241 593	252 617	275 770	291 561	313 213	341 989
Praha	506 109	530 334	567 946	608 975	657 206	709 125
MSK	186 132	195 867	226 089	246 825	261 158	286 580

Zdroj: Český statistický úřad, 2008; vlastní úprava

Dalším důležitým makroekonomickým ukazatelem je **nezaměstnanost**. Negativní tendence ve vývoji nezaměstnanosti v MSK přetrvávaly přes transformační období (90. léta 20. století) a výjimky v letech 2000 a 2001 až do roku 2003. V roce 2004 se evidovaná nezaměstnanost v MSK vyvíjela mnohem příznivěji a u řady základních sledovaných ukazatelů nezaměstnanosti (např. počet nezaměstnaných, nezaměstnanost v %, počet volných míst, atd.) byly zaznamenány jedny z dosavadních nejlepších výsledků. V letech 2005 – 2007 se evidovaná nezaměstnanost vyvíjela nečekaně dobře, celkově nejpříznivěji od roku 1992. Problémem regionu je **dlouhodobá nezaměstnanost**, kdy více než polovina uchazečů o práci nemá zaměstnání rok a více. Z analýz úřadů práce MSK vyplývá, že nejohroženějšími skupinami na trhu práce jsou osoby se zdravotním

postižením, osoby bez kvalifikace (i méně kvalifikované osoby), osoby starší 50 let a matky s dětmi. Míra nezaměstnanosti MSK byla v roce 2008 8,4 % a řadí region na druhé místo v ČR za Ústeckým krajem, který se potýká s podobnými strukturálními problémy jako MSK. Tabulka níže uvádí procentní míry nezaměstnanosti za ČR a její kraje v určitých letech.

Tabulka 3.5: Vývoj nezaměstnanosti v krajích ČR v jednotlivých letech (v %)

Území	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2008
ČR	4,3	8,5	8,5	9,9	9	6,6	5,4
Praha	0,6	3,1	3,4	3,9	3,4	2,5	2,1
Středočeský kraj	3,8	6,8	6,6	7,2	6,3	4,6	4
Jihočeský kraj	3	6,2	5,4	6,4	6,3	4,8	4
Plzeňský kraj	3,4	6,9	6,2	7,3	6,4	4,9	4,2
Karlovarský kraj	3,5	8	7,9	10,2	10,2	8	6,9
Ústecký kraj	8,5	14,6	15,6	17,4	15,4	12,2	9,9
Liberecký kraj	4	7,7	6,6	9,2	7,8	6,5	6
Královohradecký kraj	3,2	6,9	5,7	7,4	7,3	5,2	4,2
Pardubický kraj	4	8	7,6	8,7	8,3	5,8	5
Vysočina	4,9	8,4	6,8	8,5	8,2	6,1	5,2
Jihomoravský kraj	4,2	8,9	9,1	11,1	10,1	7,6	6,2
Olomoucký kraj	6,2	11,3	11,4	11,9	11	7,4	6,2
Zlínský kraj	3,9	8	8,1	10,3	9,2	6,6	5,5
Moravskoslezský kraj	6,7	13,4	14,9	16,4	14,7	11	8,4

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2009; vlastní úprava

3.3.2 Průmysl

MSK se historicky řadí k důležitým průmyslovým regionům střední Evropy a je stále významným producentem průmyslových služeb v ČR. Z hlediska tržeb z průmyslové výroby se řadí v rámci ČR na druhé místo za Středočeským krajem. V celostátním srovnání je z hlediska tržeb průmyslu okres Ostrava na třetím místě v ČR, po Praze a okresu Mladá Boleslav. Okres Frýdek-Místek je na 7. místě a Nový Jičín na 11. místě. Těžba černého uhlí probíhá v současnosti na 5 dolech (ČSM, ČSA, Darkov, Lazy a Paskov). Díky zahraničním investicím, které směřují do průmyslu, lze očekávat, že MSK bude mít stále charakter vysoce průmyslového regionu. I přesto, že průmyslová výroba zaměřená na těžký průmysl byla na konci 90. let 20. století utlumena, významně se v současné době podílí na zaměstnanosti. Mezi významná odvětví průmyslu MSK patří těžba stavebních surovin (kamene), vápenců a zemního plynu, výroba dopravních prostředků, strojů, kovozpracujících, chemický, farmaceutický a potravinářský průmysl. Své zastoupení zde má i průmysl dřevařský, textilní, oděvní, papírnický, produkce pryžových a plastových výrobků, vydavatelství a tisk. V kraji existuje celá řada firem

zabývajících se špičkovými technologiemi, hi-tech produkty i tradičními řemeslnými obory. Firmy se prosazují v oblasti informačních technologií, elektronice, elektrotechnice a automobilovém průmyslu a největší podniky koncentrují svá sídla do krajského města Ostrava.

3.3.3 Podnikatelská sféra

Ekonomika a tržní hospodářství každého státu i regionu se v čase mění. Mnohé restrukturalizované podniky byly odkoupeny zahraničními investory a struktura podnikání se v MSK za dobu rozvoje podnikání ve volném tržním prostředí výrazně změnila. Kraj usiluje o **efektivní marketingovou propagaci investičních příležitostí** s cílem přispět ke změně image regionu. V důsledku restrukturalizace zde existuje mnoho objektů, uvolněných po ukončení průmyslové činnosti (tzv. *brownfields*), které jsou sledovány a hodnoceny s cílem nalézt pro ně vhodné využití. Stávající průmyslové areály mohou domácí i zahraniční investoři využít pro nové podnikatelské záměry.

MSK v současné době nabízí:

- Zaškolenou průmyslovou pracovní sílu,
- velmi dobrou obeznámenost s tradičními průmyslovými obory (ocelářství, strojírenství, chemie, textil),
- vědecko-výzkumná centra a instituce,
- 3 veřejné vysoké školy a 2 soukromé vysoké školy neuniverzitního typu,
- 20 průmyslových zón, výrobní areály, vědeckotechnologické parky, podnikatelské inkubátory,
- výhodnou polohu mezi Polskem a Slovenskem,
- tranzitní koridor – uzel silniční a železniční dopravy,
- kvalitní technickou infrastrukturu,
- hlavní světové maloobchodní řetězce,
- pobočky zahraničních bank,
- mezinárodní letiště, atd.²³

²³ <http://podnikatel.kr-moravskoslezsky.cz/cz/podnikani-v-kraji/default.aspx>.

V MSK se nachází **dostatek průmyslových zón** v různém stavu připravenosti a obsazenosti. Právě tyto dva faktory jsou pozorně sledovány investory. Průměrná obsazenost průmyslových zón se v kraji pohybuje kolem 74 %. Od 90. let 20. století MSK aktivně podporuje přípravu těchto zón, jejich dokumentaci, popř. i výstavbu infrastruktury, a hledá vhodné investory. Mezi nejúspěšnější průmyslové zóny patří zóna v Karviné - Novém Poli, Ostravě-Hrabové, Kopřivnici a plně obsazena je i zóna Krnov – Červený Dvůr. Za zmínku stojí průmyslová zóna firmy Hyundai Motor Manufacturing Czech, světového výrobce automobilů, v Nošovicích. Na následující mapě jsou vyznačeny nejvýznamnější průmyslové zóny v MSK.

Obrázek 3.6: Průmyslové zóny v Moravskoslezském kraji

Zdroj: MSK, 2009; vlastní úprava

3.4 Infrastruktura

Moravskoslezský kraj leží na historické dopravní cestě mezi severem a jihem Evropy - mezi Baltským a Středozemním mořem. Zároveň zaujímá strategickou polohu na rozmezí tří států - České republiky, Polska a Slovenska a svou polohou nabízí i výhodnou výchozí pozici pro dopravní vazby směrem do východní Evropy²⁴. V rámci ČR se území MSK vyznačuje velkou koncentrací obyvatelstva a průmyslových aktivit. Kraj má výhodnou geografickou polohu a je důležitým dopravním uzlem, kterým tranzit prochází směrem na Polsko (Varšava), Slovensko (Bratislava) a Rakousko (Víděň). V současné době jsou však komunikace kapacitně přetížené a často jsou vedeny přes centra obcí a měst. Největším nedostatkem kraje je chybějící napojení na dálniční síť ČR a sousedních zemích. Nízká dopravní dostupnost snižuje atraktivitu kraje pro potenciální investory, možnost oživení ekonomického rozvoje a snížení míry nezaměstnanosti a je také bariérou rozvoje cestovního ruchu. Chybí dořešení obchvatů měst a obcí na důležitých trasách, což přináší zátěž pro životní prostředí a kvalitu života obyvatel kraje. Ve výstavbě jsou mezinárodní komunikace D47 a R48, které náleží do rámce transevropských sítí (TEN-T). V důsledku investice firmy Hyundai došlo k urychlení dostavby komunikace R48 od Frýdku-Místku po hranice Slovenska. Dokončení výstavby navazujících komunikací na území Slovenska a Polska (D47) se očekává v nejbližších letech. Důležitou roli hraje také osobní a nákladní železniční doprava. Územím kraje prochází důležité tratě mezinárodní kombinované dopravy, a to ve směru Gdyně - Rijeka a Le Havre – Lvov. Pro tranzitní nákladní i osobní přepravu je významný koridor, který vede z Břeclavi do Petrovic u Karviné a patří do sítě TEN-T (severo-jihní větev). V rámci hlavní železniční trasy ČR je významný úsek Praha - Bohumín. Kromě mezinárodních tras je v MSK zastoupena i regionální železniční doprava.

Leteckou dopravu zastupuje mezinárodní letiště Ostrava – Mošnov, jehož provozovatelem je Letiště Leoše Janáčka Ostrava a které se řadí k největším letišťům v ČR. Významná je jeho poloha v blízkosti ostravské aglomerace a hranic s Polskem a Slovenskem. Počet cestujících, letů i nákladní doprava stále roste. Letiště má dobré kapacitní parametry pro rozvoj, ale zároveň má zastaralou infrastrukturu a schází mu dopravní napojení na evropské destinace a regionální centra.

²⁴ <http://o-kraji.kr-moravskoslezsky.cz/cz/doprava/default.aspx>.

Významným silničním hraničním přechodem s Polskem je Chotěbuz – Cieszyn, přes který projede více než polovina nákladních automobilů, které ročně překročí státní hranici s Polskem. Uvažuje se o otevření nového hraničního přechodu s Polskem ve Věřnovicích v souvislosti s výstavbou dálnice D47. Došlo by tak k plynulejšímu a časově méně náročnějšímu odbavení nákladních automobilů na přetíženém přechodu v Chotěbuzi. Na státní hranici se Slovenskem je důležitým přechodem Mosty u Jablunkova – Čadca.

MSK se vyznačuje dobrou dostupností zemního plynu a zdroje i dovozy elektrické energie dostačují potřebě. Největším dodavatelem elektrické energie pro MSK je Elektrárna Dětmárovice s výkonem 800 MW. Přesto, že základní telekomunikační síť je funkční a má dostatečnou kapacitu, stále dochází k jejímu zkvalitňování a rozšiřování využití internetu.

3.5 Zdravotnictví a sociální péče

Zdraví a zdravotní stav člověka se tradičně ocitá na nejvyšších příčkách žebříčku hodnot. Zdravotnictví MSK nejsou pouze nemocnice, ale jedná se o širokou síť lékařů primární péče, ambulantních specialistů, lékáren, domácí zdravotní péče, dopravní zdravotní služby, léčeben dlouhodobě nemocných, odborných ústavů, dětských léčeben a lázní. K dosažení kvalitní a komplexní zdravotní péče je nezbytná vzájemná spolupráce všech uvedených složek²⁵. Nacházejí se zde i centra denních služeb, pečovatelské služby, poradny a služby osobní asistence. Na území kraje působí 484 zdravotnických zařízení (z toho 273 zařízení sociální péče) a 20 nemocnic celkově s 11 049 lůžky, 4 665 lékařů a 275 lékáren. Na jednoho lékaře připadá 284 obyvatel kraje. V rámci celé ČR podle posledních zveřejněných průzkumů z roku 2006 připadá na jednoho lékaře 281,1 obyvatel. Kvalita poskytování zdravotní péče je na vysoké úrovni a může se rovnat evropskému standardu. Na vysoké technické i organizační úrovni zde funguje **Integrovaný záchranný systém**, který zahrnuje zdravotnickou záchrannou službu, hasičský záchranný sbor a Policii České republiky. Díky stále se zvyšujícímu podílu starších osob na celkovém počtu obyvatel nejen v MSK, ČR, ale i v celé Evropě, je třeba rozvíjet sociální služby v souladu s potřebami seniorů. Největší škála poskytovaných sociálních služeb v MSK je na Ostravsku a Opavsku, naopak nejnižší počet poskytovaných služeb je v mikroregionu Fulnek. Na zdraví obyvatelstva negativně působí stav životního prostředí, velký podíl zaměstnanosti v těžkém průmyslu, stres a další faktory. K nejčastějším příčinám úmrtí v kraji patří nemoci oběhové soustavy a zlovolné novotvary.

²⁵ <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/zdr.html>.

3.6 Lidské zdroje

Oblast školství a úroveň vzdělávání je v MSK zabezpečena sítí základních, středních, vyšších odborných a vysokých škol, předškolních a školských zařízení, jejichž zřizovateli jsou kraj, obce, ministerstvo, církve, fyzické i právnické osoby. Rekvalifikační studium zajišťují také úřady práce a vzdělávací zařízení v podnikatelské sféře. V roce 2007/2008 plnilo povinnou školní docházku na 471 základních školách 107 018 žáků. Střední školství tvořilo 156 škol (gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště) se 72 036 žáky. Celkový výčet škol v MSK doplňuje 11 vyšších odborných škol a 4 vysoké školy²⁶, které zabezpečovaly výuku pro více než 25 000 studentů. Z hlediska oborů vyučovaných na vysokých školách zde převládají obory technické (44%) a ekonomické vědy (26%). Počet studentů narůstá a oborová struktura se začíná přizpůsobovat společenské poptávce. Vzhledem k výrazným změnám na trhu práce je nutné, aby vysoké školy přizpůsobovaly nabídku studijních oborů měnícím se potřebám. Vysoké školy proto spolupracují s regionálními podniky i řadou českých a zahraničních firem. V níže uvedené tabulce se nachází počty jednotlivých škol, žáků a učitelů ve vybraných letech.

Tabulka 3.7: Počet škol, žáků a učitelů v Moravskoslezském kraji

	Školní rok		
	2005/2006	2006/2007	2007/2008
Mateřské školy	474	470	471
<i>Děti</i>	33 629	33 897	34 486
<i>Učitelé</i>	2 696	2 668	2 736
Základní školy	497	464	460
<i>Žáci</i>	118 178	111 887	107 018
<i>Učitelé</i>	8 079	7 949	7 737
Střední školy	Nezjištěno	153	156
<i>Žáci</i>	72 968	73 221	72 036
<i>Učitelé</i>	6 049	6 075	5 968
Konzervatoře	1	2	2
<i>Žáci</i>	443	517	518
<i>Učitelé</i>	136	162	164
Vyšší odborné školy	12	11	11
<i>Studenti</i>	2 467	2 345	2 511
<i>Učitelé</i>	166	133	146
Vysoké školy	4	4	4

Zdroj: Český statistický úřad, 2009; vlastní úprava

²⁶ Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ostravská univerzita, Slezská univerzita, Vysoká škola podnikání Ostrava, a.s., Vysoká škola sociálně – právní.

Ve srovnání s ostatními kraji ČR se MSK vyznačuje podprůměrnými podíly vyučených, středoškoláků i osob s vyšším odborným a vysokoškolským vzděláním a nadprůměrnými podíly osob se základním vzděláním. Potenciálem technických škol a technicky vzdělaných pracovníků patří k nejlepším krajům v ČR. Problémem jsou dovednosti absolventů, které neodpovídají požadavkům zaměstnavatelů, nedostatečná znalost cizích jazyků a kvalita vybavenosti se stavebním stavem škol. Pro realizaci různých forem vzdělávacích aktivit je důležité brát v potaz nedostatečnou úroveň informačních a komunikačních technologií (vybavenosti) a multimediální techniky. Kvalifikovaní a vzdělaní lidé někdy odchází za lepšími pracovními podmínkami a odpovídající práci do jiných měst ČR a zahraničí. Přes tyto negativní faktory se vzdělávací systém v MSK modernizuje a snaží se orientovat na požadavky místního trhu práce.

3.7 Cestovní ruch

MSK má zajímavé kulturní a historické bohatství, technické památky připomínající průmyslovou historii, rozmanitou krajinu a dostatek vhodných lokalit k rekreaci a rozvoji cestovního ruchu. Pravidelně se zde konají akce národního i mezinárodního významu. Region má výhodnou geografickou polohu i klimatické podmínky pro celoroční rekreaci, zejména v oblasti Beskyd a Jeseníků. Z hlediska atraktivit cestovního ruchu je to region velmi rozmanitý. Nabízí malebnost Beskyd, zachovalou a nepoškozenou přírodu Jeseníků, které vytvářejí potenciál pro sportovně i zdravotně orientovanou turistiku, udržované tradice a řemesla, lázeňství, vybavená sportoviště, výbornou gastronomii apod. Jsou zde atraktivní podmínky pro pěší a poznávací turistiku, cykloturistiku, konání kongresů či nákupní cestovní ruch. MSK je rozčleněn do šesti turistických oblastí:

- **Jeseníky** – tato horská oblast je oblíbenou turistickou oblastí pro letní i zimní sporty (lyžování, cyklo a pěší turistika). Nacházejí se zde lázeňská střediska Karlova Studánka, Jeseník a Lipová. Zajímavostí je nejstarší úzkokolejná železniční trať ve střední Evropě s parním vlakem.
- **Opavské Slezsko** - nabízí technické, přírodní a kulturní památky (zámek Hradec nad Moravicí, Raduň, arboretum v Novém Dvoře u Opavy, vojenská pevnost Darkovičky).
- **Ostravsko** – zajímavostí této oblasti jsou technické památky související s tradicí těžby černého uhlí (Důl Michal, Hornické muzeum Lanek, hutní pece

ve Vítkovicích). Některé z nich dokonce aspirují na zápis do seznamu památek UNESCO. Ostravsko má vhodné podmínky pro příměstskou turistiku (sportovní vyžití, cykloturistika), lázeňství (Sanatoria Klimkovice) a má předpoklady pro další rozvoj nákupního cestovního ruchu.

- **Poodří – Moravské Kravařsko** – nachází se zde CHKO Poodří se sítí turistických stezek, cyklotras a tři městské památkové rezervace: Nový Jičín, Příbor a Štramberk.
- **Těšínské Slezsko** – malebné území rozprostírající se na hranicích s Polskem a Slovenskem je typické specifickým stavebním slohem a folklorní tradicí. Turistickým lákadlem jsou dřevěné kostelíky a slovanské sídliště Chotěbuz. Pro léčivé účinky minerální vody, která se zde nachází, patří Lázně Darkov k dlouhodobě vyhledávaným místům tuzemských i zahraničních klientů.
- **Beskydy – Valašsko** – CHKO Beskydy nabízí památky lidové architektury (např. Skanzen Rožnov pod Radhoštěm) a možnosti pro sportovní vyžití (běžecké a sjezdové lyžování, pěší turistika, cykloturistika, paragliding, golf).

MSK má dostatek kulturních, industriálních památek, technických zajímavostí a lázeňských areálů, tedy značný potenciál pro rozvoj cestovního ruchu. Jeho využití je však nedostatečné. Problémem je **nízká úroveň dopravní a informační infrastruktury**, nedostatečná nabídka a kvalita služeb, nekoordinovaný marketing a nedostatek finančních zdrojů na modernizaci a zvýšení atraktivity. Důležitá je spolupráce subjektů cestovního ruchu - intenzivní a koordinované využívání potenciálu cestovního ruchu povede k tvorbě nových pracovních míst a přispěje ke snižování nezaměstnanosti.

3.8 Životní prostředí

MSK je přírodně velmi rozmanitý region nabízející řadu ekologicky hodnotných území, kterými jsou např. Hrubý a Nízký Jeseník, Oderské vrchy a Moravskoslezské Beskydy. Celková rozloha chráněných území pokrývá více než 17 % rozlohy regionu. Na druhé straně se zde rozprostírá Ostravská pánev s ložisky černého uhlí. V současné době je v rámci ČR centrem hutní výroby a stále utlumující se těžby černého uhlí a těžkého průmyslu. Přestože dochází k útlumu výroby, používání šetrnějších technologií a investování do ekologických opatření, patří Ostravsko k oblastem s **nejzatíženějším životním prostředím v ČR**. V posledních letech patří k nejzávažnějším formám znečištění **kontaminace půdy a podzemních vod** v důsledku průmyslové činnosti, důlní poklesy a znečištění povrchových vod. Z hlediska ČR se v kraji spotřebuje nejvíce energie, největší podíl spotřeby elektrické energie zabírá právě průmysl a energetika. V současné době patří mezi největší znečišťovatele např. ArcelorMittal Ostrava, a. s., Třinecké železářny, a. s., BorsodChem MCHZ, s. r. o., Biocel Paskov, a. s., Dalkia Česká republika, a. s., OKD a. s. Je však třeba upozornit na rozsáhlou ekologizaci provozů, která má příznivý dopad na zlepšení znečištěného životního prostředí. Ve srovnání s ostatními regiony České republiky produkuje Moravskoslezský region nejvíce nebezpečných odpadů a odpadu na obyvatele. V kraji však existuje systém pro nakládání s komunálními odpady, jejichž třídění obyvatelstvem se postupně rozvíjí a množství vytríděných složek z komunálního odpadu každoročně narůstá. Odpadové hospodářství je ovlivněno poměrně vysokou hustotou zalidnění a množstvím průmyslových zařízení. Celková produkce odpadů se však snižuje, zejména snahou o opětovné využití stavebních materiálů, plastu, papíru a dalších vedlejších průmyslových produktů. V kraji působí i dvě záchranné stanice, které se věnují ekologické výchově, osvětě a péči o živočichy:

- Stránské – specializovaná stanice na ochranu ohrožených dravců a sov,
- Bartošovice na Moravě – stanice na záchranu volně žijících živočichů, poskytuje komplexní péči o zraněné živočichy.

MSK se aktivně podílí na zlepšování životního prostředí. Dokladem je řada projektů, které byly podpořeny i z fondů EU. Jedná se např. o projekty: Záchrana lužních stanovišť v povodí Morávky a Rozvoj sítě environmentálních poradenských informačních center Moravskoslezského kraje.

4 Využití strukturální pomoci EU na příkladu projektů financovaných z ESF

4.1 Rámec strukturální pomoci EU v Moravskoslezském kraji

4.1.1 Programovací období 2004 - 2006

V programovacím období 2004 – 2006 se v ČR v rámci 3 cílů politiky hospodářské a sociální soudržnosti realizovalo 16 programů podpory z fondů EU s celkovou alokací zhruba 2,6 mil. EUR. Pro ilustraci jsou v následující tabulce uvedeny programy s jejich řídicím orgánem dle jednotlivých cílů.

Tabulka 4.1: Programy strukturální pomoci EU realizované v ČR v programovacím období 2004 - 2006

Cíl	Program	Řídicí orgán
Cíl 1	OP Infrastruktura	Ministerstvo životního prostředí
	OP Průmysl a podnikání	Ministerstvo průmyslu a obchodu
	OP Rozvoj lidských zdrojů	Ministerstvo práce a sociálních věcí
	OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství	Ministerstvo zemědělství
	Společný regionální operační program	Ministerstvo pro místní rozvoj
Cíl 2	Jednotný programový dokument pro Cíl 2	Ministerstvo pro místní rozvoj
Cíl 3	Jednotný programový dokument pro Cíl 3	Ministerstvo práce a sociálních věcí
iniciativy Společenství	INTERREG IIIA	Ministerstvo pro místní rozvoj
	EQUAL	Ministerstvo práce a sociálních věcí

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009; vlastní úprava

Česká republika měla v *Rámci podpory Společenství* připraveny čtyři sektorově (tematicky) zaměřené operační programy (OP) a jeden regionální (Společný regionální operační program). V programovacím období 2004 – 2006 čerpal Moravskoslezský kraj finanční prostředky z těchto operačních programů SF EU:

- OP Infrastruktura (OP I),
- OP Průmysl a podnikání (OP PP),
- OP Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ),
- OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (OP RVMZ),
- Společný regionální operační program (SROP),
- iniciativy Společenství.

MSK získal ke 30. 4. 2006 prostředky v celkové výši přes 3 mld. Kč (13,41 % ze všech prostředků pro ČR) a nejvýraznější finanční podporou pro něj byly prostředky ze SROP (téměř 2 mld. Kč). V programovacím období 2004 – 2006 bylo schváleno v MSK celkem 592 projektů, což představuje zhruba 13,57 % ze schválených programů v rámci ČR. Nejvíce projektů bylo v MSK schváleno v rámci OP Průmysl a podnikání a naopak nejméně v rámci Iniciativy Společenství INTERREG III C. V následující tabulce jsou uvedeny **počty schválených projektů a výše poskytnuté podpory pro dílčí programy** v Moravskoslezském kraji a v ČR.

Tabulka 4.2: Schválené projekty a celková výše podpory jednotlivých programů v Moravskoslezském kraji (stav k 30. 4. 2006)

Program	Počet schválených projektů v MSK	Počet schválených projektů v ČR	% podíl	Výše poskytnuté podpory v MSK (v Kč)	Výše poskytnuté podpory v ČR (v Kč)	% podíl
OP I	11	343	3,21	282 300 125	6 555 200 000	4,31
OP PP	246	1 620	15,19	438 884 470	2 486 200 000	17,65
OP RLZ	96	505	0,19	359 482 593	3 505 371 529	10,25
OP RVMZ	n.a.	3 598	n.a.	n.a.	4 110 680 000	n.a.
SROP	203	1 653	12,28	1 978 795 967	10 383 364 000	19,05
INTERREG III A	18	181	9,94	114 666 154	738 620 865	19,58
INTERREG III B	6	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
INTERREG III C	4	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
EQUAL	8	59	13,55	8 829 673	51 561 708	17,12
Celkem	592	4 361	13,57	3 182 958 712	23 720 318 102	13,41

Poznámka: n.a. = nezjištěno, údaje nejsou k dispozici

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006; Agentura pro regionální rozvoj, a. s., 2006; Sekretariát Regionální rady, 2006; Marek Gavenda, 2006; vlastní úprava

V následujícím textu jsou stručně charakterizovány jednotlivé operační programy realizované na území Moravskoslezského kraje.

OP Infrastruktura (OP I)

Globálním cílem OP Infrastruktura byla ochrana a zlepšování stavu životního prostředí, rozvoj a zkvalitňování dopravní infrastruktury. Tento operační program vytvářel rámec pro přípravu investičních projektů, jejichž cílem bylo např. zlepšit stav životního prostředí a podpořit udržitelný rozvoj regionů zařazených do Cíle 1. Mezi priority OP I patřila modernizace a rozvoj dopravní infrastruktury celostátního významu, snížení negativních důsledků dopravy na životní prostředí, zlepšování environmentální infrastruktury a technická pomoc. Finanční prostředky pro zabezpečení tohoto OP byly čerpány z ERDF

v celkové výši 199,29 mil. EUR a schváleno bylo 404 projektů v rámci ČR (stav k 31. 3. 2009)²⁷.

OP Průmysl a podnikání (OP PP)

Tento OP se orientoval na zvýšení konkurenceschopnosti průmyslu a podnikatelských služeb a dokončení potřebných strukturálních změn v průmyslu. Základním posláním OP PP bylo přispět jeho realizací k zachování a dalšímu rozvoji konkurenceschopného a efektivně vyrábějících průmyslového sektoru v ČR. OP PP zohledňoval také rovinu regionální, sociální, rovných příležitostí i environmentální aspekty. OP PP byl spolufinancován z ERDF, z tohoto fondu mu byla poskytnuta podpora ve výši 223,98 mil. EUR a schváleno bylo 2 862 projektů (stav k 31. 3. 2009)²⁸.

OP Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ)

Globálním cílem OP RLZ bylo dosažení vysoké a stabilní úrovně zaměstnanosti založené na kvalifikované a flexibilní pracovní síle, integraci sociálně vyloučených skupin obyvatelstva a konkurenceschopnosti podniků. OP RLZ zohledňoval i horizontální témata: rovné příležitosti, udržitelný rozvoj, informační společnost a podpora místních iniciativ. Tento OP byl spolufinancován prostřednictvím ESF, který poskytl žadatelům podporu ve výši 204,99 mil. EUR. V rámci OP RLZ bylo v rámci ČR schváleno 2 739 projektů (stav k 31. 3. 2009)²⁹.

OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (OP RVMZ)

OP RVMZ kladl hlavní důraz na podporu trvalého hospodářského růstu a kvality života obyvatel, založenou na zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství, zajištění zaměstnanosti, udržitelného rozvoje venkova, snižování rozdílů v sociálních podmínkách, zachování kulturní krajiny, ochraně a zlepšování životního prostředí. Důležitá byla podpora investic do zemědělství, nových technologií na zpracování, lidského kapitálu a zvýšení kvality produktů zemědělské výroby. Finanční prostředky na OP RVMZ byly

²⁷ MMR ČR. *Průběh čerpání strukturálních fondů*, 2009.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Tamtéž.

čerpaný z EAGGF (orientační sekce) a z FIFG v celkové výši 146,81 mil. EUR a schválených projektů bylo 3 598 (stav k 31. 3. 2009)³⁰.

Společný regionální operační program (SROP)

SROP představoval souhrnný dokument, jehož globálním cílem byl udržitelný rozvoj založený na konkurenceschopnosti. Důraz byl kladen na dosažení trvalého hospodářského růstu, podporu vyváženého a udržitelného rozvoje regionů, růst kvality života obyvatel, povzbuzování nových ekonomických aktivit, zlepšení infrastruktury, rozvoj lidských zdrojů a na prohlubování sociální integrace. SROP byl založen také na eliminaci faktorů překážejících rozvoji potenciálu regionů, využití výhod a příležitostí pro růst a iniciativách veřejného, neziskového a soukromého sektoru v regionech. Tento program byl realizován v sedmi regionech soudržnosti ČR³¹ (NUTS II) a byl tvořen pěti prioritami, rozpracovanými do jedenácti opatření. Pět prioritních os SROP tvořila Regionální podpora podnikání, Regionální rozvoj infrastruktury, Rozvoj lidských zdrojů v regionech, Rozvoj cestovního ruchu a Technická pomoc. SROP podporoval především aktivity, jejichž realizace spadala do působnosti obcí nebo krajů ČR. Tím se odlišoval od zbývajících operačních programů, které se zaměřovaly na realizaci opatření, které byly v působnosti státu. Určitou výjimkou je priorita – Rozvoj cestovního ruchu, kde byly podporovány aktivity místní, regionální i ty, které měly horizontální nebo nadregionální charakter. Oproti sektorově zaměřeným operačním programům měl SROP výrazně decentralizovaný charakter. Řízení SROP bylo zajišťováno ve dvou základních úrovních: řídicí orgán (Ministerstvo pro místní rozvoj) a 7 regionální rad dle jednotlivých NUTS II. Řízení SROP kontroloval monitorovací výbor, který si pro specifické činnosti monitorování zřídil i monitorovací podvýbory (výbory regionálního rozvoje). Řízení SROP v regionu soudržnosti Moravskoslezsko zabezpečovala *Regionální rada Moravskoslezsko*, která zajišťovala všechny úkoly spojené s výběrem projektů až po návrh smluv a vyhlašovala výzvy k předkládání projektů, hodnotila, přijímala a vybírala projekty, které splnily požadovaná kritéria. Administrativní podporu zajišťoval *Sekretariát regionální rady*. Na tento program bylo vyčleněno celkem 31,24 % prostředků z celkové alokace SF EU pro ČR. Na jeho realizaci se finančně podílely SF EU: ESF (opatření 3.2 a 3.3: 47,27 mil. EUR) a ERDF (ostatní opatření: 407,05 mil. EUR). Čerpání prostředků v rámci ERDF lze

³⁰ MMR ČR. *Průběh čerpání strukturálních fondů*, 2009.

³¹ Jednalo se o regiony soudržnosti: Střední Čechy, Jihozápad, Severozápad, Jihovýchod, Severovýchod, Střední Čechy a Moravskoslezsko.

označit jako velmi úspěšné, zatímco z ESF je spíše pomalejší z důvodu velkého počtu drobných neinvestičních projektů. K 31. 3. 2009 bylo v rámci SROP v ČR schváleno celkem 2 884 projektů (z toho bylo 2 756 projektů dokončeno a 2 732 proplaceno) a vyplaceno 394,23 mil. EUR³². Vyhlašování prvních výzev k předkládání projektů bylo zahájeno v roce 2005. Od roku 2005 doby bylo v MSK zaregistrováno 646 projektových žádostí, což bylo nejvíce ze všech regionů ČR. Žadatelé se ucházeli o dotace ve čtyřech grantových schématech (Regionální podpora podnikům v MSK, Síť sociální integrace, Podpora místní infrastruktury pro cestovní ruch, Jednotný komunikační styl). Z celkového počtu žadatelů uspělo téměř 40 %, důležitým pozitivem je ale fakt, že dosud realizované projekty např. přinesly přes 1 200 pracovních míst. V průběhu realizace jednotlivých grantových schémat bylo dokončeno 243 projektů, za které žadatelé získali téměř 842 mil. Kč. Podstatnou část prostředků na tyto projekty přispěla EU ze SF, a to částkou 609 mil. Kč, MSK se podílel podporou 219 mil. Kč a prostředky ze státního rozpočtu ČR byly ve výši 14 mil. Kč. Největší podíl na realizovaných akcích mělo grantové schéma *Regionální podpora podniků v MSK* (127 dokončených projektů, 515 mil. Kč), které významně přispělo k rozvoji malých a středních podniků. Prostředky posloužily např. k výstavbě, rekonstrukci výrobních hal, skladů a provozoven, nákupu nových technologií, strojů a zařízení. Další finanční prostředky směřovaly do oblasti sociální integrace a na podporu cestovního ruchu, do rozvoje ubytovacích zařízení a technické infrastruktury.

MSK přerozděloval prostředky i z **OP Rozvoj lidských zdrojů**. Globálním cílem tohoto programu byla vysoká a stabilní úroveň zaměstnanosti, založená na kvalifikované a flexibilní pracovní síle, integraci sociálně vyloučených skupin obyvatelstva a konkurenceschopnosti podniků, při respektování principů udržitelného rozvoje. Definoval také čtyři specifické cíle:

- Rozvoj pružného trhu práce, který přispívá ke snížení a prevenci nezaměstnanosti a zvýšení zaměstnatelnosti osob, jimž hrozí vyloučení z trhu práce.
- Snížení počtu a podílu osob ohrožených sociální exkluzí prostřednictvím integrovaného přístupu a odstraňování bariér znesnadňujících účast na trhu práce, včetně diskriminace podle pohlaví.

³² MMR ČR. *Průběh čerpání strukturálních fondů*, 2009.

- Rozvoj celoživotního učení prostřednictvím zvyšování kvality nabídky vzdělávání z hlediska potřeb znalostní společnosti a prostřednictvím rozšiřování účasti všech subjektů v procesu vzdělávání.
- Rozvoj kvalifikované pracovní síly, konkurenceschopnosti podniků, rozšiřování nabídky pracovních příležitostí v rozvojových odvětvích a posílení environmentálního přístupu³³.

OP RLZ tvořil v programovacím období 2004 – 2006 základ pro realizaci podpory z ESF v oblasti rozvoje lidských zdrojů v ČR. Čerpání finanční pomoci z prostředků EU umožňoval ESF a k 31. 3. 2009 byla ČR poskytnuta podpora ve výši 204,99 mil. EUR a schváleno bylo 2 739 projektů. Díky grantovému schématu Rozvoj kapacit dalšího profesního vzdělávání bylo použito 106 756 226 Kč (ze SF EU 80 067 170 Kč, ze státního rozpočtu 26 689 056 Kč) na vznik různých vzdělávacích programů středních a vysokých škol, programů na zvýšení úrovně lektorů a instruktorů a rozvoj e-learningu.

4.1.2 Programovací období 2007 - 2013

V programovacím období 2007 – 2013 využívá ČR 26 operačních programů rozdělených mezi tři cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti:

1. **Cíl Konvergence** (Regionální operační program NUTS II Severozápad, Moravskoslezsko, Jihovýchod, Severovýchod, Střední Morava, Jihozápad, Střední Čechy, OP Doprava, OP Životní prostředí, OP Podnikání a inovace, OP Výzkum a vývoj pro inovace, OP Lidské zdroje a zaměstnanost, OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, Integrovaný operační program, OP Technická pomoc).
2. **Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost** (OP Praha Konkurenceschopnost, OP Praha Adaptabilita).
3. **Cíl Evropská územní spolupráce** (OP Přeshraniční spolupráce ČR – Bavorsko, ČR – Polsko, ČR – Rakousko, ČR – Sasko, ČR – Slovensko, OP Meziregionální spolupráce, OP Nadnárodní spolupráce, Síťový operační program ESPON 2013, Síťový operační program INTERACT II).

K rozvoji Moravskoslezského kraje přispívají i v současném programovacím období projekty financované ze SF EU. Čerpání těchto finančních prostředků musí být promyšlené

³³ <http://www.esfcr.cz/file/5184/>.

a cílené, protože při správném využití může pozitivním způsobem ovlivnit budoucnost celé společnosti. Prostředky ze SF EU určené Moravskoslezskému kraji v programovacím období 2007 - 2013 lze čerpat také prostřednictvím *Regionálního operačního programu NUTS II Moravskoslezsko* (ROP Moravskoslezsko) a dále např. z *Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ)*.

Regionální operační program NUTS II Moravskoslezsko

Globálním cílem ROP Moravskoslezsko je **urychlit rozvoj regionu soudržnosti Moravskoslezsko** (který je územně totožný s MSK) **a zvýšit jeho konkurenceschopnost efektivnějším využitím jeho potenciálu**. Globální cíl navazuje na cíle a priority Národního rozvojového plánu ČR, Národního strategického referenčního rámce ČR a je v souladu se Strategickými obecnými zásadami Společenství na období 2007 – 2013. Tento globální cíl naplňuje pět specifických cílů:

- Zkvalitnit dopravní infrastrukturu, infrastrukturu krizového řízení a dopravní dostupnost v regionu při současném respektování ochrany životního prostředí,
- zvýšit prosperitu ekonomiky a kvality života a snížit míru nezaměstnanosti,
- všestranně zkvalitnit prostředí měst a jejich občanskou infrastrukturu v souladu s potřebami jejich udržitelného rozvoje,
- podpořit komplexní rozvoj venkova a zachovat základní funkce venkovského prostoru regionu Moravskoslezsko pro obyvatele, návštěvníky i investory,
- vytvořit institucionální, technické a administrativní podmínky pro realizaci ROP MS a absorpční kapacitu regionu³⁴.

Projekty do ROP Moravskoslezsko může předkládat široké spektrum žadatelů, např. kraj, obce, svazky obcí, organizace zřizované nebo zakládáné krajem či obcemi, dopravce zajišťující veřejnou dopravu, státní podniky, zdravotnická zařízení, školy a školská zařízení, nestátní neziskové organizace, podnikatelé atd. ROP Moravskoslezsko je rozdělen do **pěti prioritních os**, které dále obsahují konkrétní oblasti podpory. Tyto oblasti podpory vymezují jaké typy projektů mohou být podpořeny a kdo může být příjemcem dotace. Jednotlivé prioritní osy a oblasti podpory jsou znázorněny v následující tabulce.

³⁴ <http://www.rr-moravskoslezsko.cz/rop/rop-moravskoslezsko>.

Tabulka 4.3: Schéma Regionálního operačního programu NUTS II Moravskoslezsko

Prioritní osy	1. Regionální infrastruktura a dostupnost	2. Podpora prosperity regionu	3. Rozvoj měst	4. Rozvoj venkova	5. Technická pomoc
Oblasti podpory	1.1 Rozvoj regionální silniční dopravní infrastruktury	2.1 Infrastruktura veřejných služeb	3.1 Rozvojové póly regionu	4.1 Rozvoj venkova	
	1.2 Rozvoj a dostupnost letiště Ostrava	2.2 Rozvoj cestovního ruchu	3.2 Subregionální centra		
	1.3 Rozvoj dopravní obslužnosti	2.3 Podpora využívání brownfields			
	1.4 Infrastruktura integrovaného záchranného systému a krizového řízení	2.4 Marketing regionu			

Zdroj: Regionální rada regionu soudržnosti Moravskoslezsko, 2007; vlastní úprava

Pro všechny zmíněné priority ROP Moravskoslezsko byla stanovena určitá výše příspěvku z EU. Nejvíce prostředků bylo vyčleněno na prioritu Regionální infrastruktura a dostupnost (289,30 mil. EUR, což představuje 40,40 % příspěvků na všechny prioritní osy), naopak nejméně získala priorita Technická pomoc (23,34 mil. EUR). Podíl prioritních os na celkové alokaci ROP Moravskoslezsko znázorňuje níže uvedená tabulka.

Tabulka 4.4: Výše příspěvků Společenství na dílčí prioritní osy ROP NUTS II Moravskoslezsko (v EUR)

Číslo prioritní osy	Název prioritní osy	Příspěvek Společenství	%
1.	Regionální infrastruktura a dostupnost	289 301 660	40,40
2.	Podpora prosperity regionu	182 245 724	25,45
3.	Rozvoj měst	170 072 139	23,75
4.	Rozvoj venkova	50 126 525	7,00
5.	Technická pomoc	23 347 169	3,40
Celkem		716 093 217	100

Zdroj: Regionální rada regionu soudržnosti Moravskoslezsko, 2007; vlastní úprava

Řídícím orgánem je *Regionální rada regionu soudržnosti Moravskoslezsko*, která byla zřízena dle zákona 248/2000 Sb., O podpoře regionálního rozvoje ve znění zákona 138/2006 Sb. Jejím hlavním úkolem je připravit a řídit tento program, a tedy zajistit úspěšné čerpání dotací ze SF EU. Regionální rada vyhlašuje výzvy k předkládání projektů, zajišťuje jejich výběr a monitorování, je zodpovědná za zajišťování spolufinancování z veřejných zdrojů, řízení činnosti monitorovacího výboru, poskytování informací a zpráv, zajištění publicity programu atd. Regionální rada má tři statutární orgány: Výbor regionální rady, předseda regionální rady a Úřad regionální rady. Pro potřeby schvalování kritérií pro výběr projektů a monitorování byl ustaven Monitorovací výbor ROP Moravskoslezsko. Funkci platebního, certifikačního a auditního orgány plní Ministerstvo financí ČR. V období 2007 – 2013 má ROP Moravskoslezsko k dispozici ze SF EU **716,09 mil. EUR** (cca 23,87 mld. Kč), což představuje zhruba 2,68 % všech prostředků určených ze SF EU pro ČR. Z národních zdrojů je tato částka navýšena o dalších 126,37 mil. EUR. Z evropských prostředků je ROP Moravskoslezsko financován pouze prostřednictvím Evropského fondu pro regionální rozvoj.

Od začátku programovacího období 2007- 2013 vyhlásila Regionální rada regionu soudržnosti Moravskoslezsko celkem **34 výzev**, jejichž souhrnnou alokaci lze vyčíslit na cca **10,3 mld. Kč** (zhruba 48% z alokace na celé programovací období 2007 – 2013 v rámci ROP Moravskoslezsko). V rámci ROP Moravskoslezsko bylo dosud schváleno **158 projektů s celkovou alokací 4,7 mld. Kč a žadatelům bylo proplaceno přes 550 mil. Kč**. Projekty byly zaměřeny především na oblast školství, vzdělávání a volný čas v obcích a městech do 5 000 obyvatel a také na rekonstrukci, modernizaci silniční infrastruktury (cca 260 mil. Kč). Na technickou pomoc bylo vyčleněno zhruba 200 mil. Kč. Z hlediska počtu podaných a schválených žádostí zaujímá vedoucí místo oblast podpory *4.1 Rozvoj venkova* (157 podaných a 49 schválených žádostí).

Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ)

OP LZZ je zaměřený na snižování nezaměstnanosti prostřednictvím aktivní politiky na trhu práce, profesního vzdělávání, začleňování sociálně vyloučených obyvatel zpět do společnosti, zvyšování kvality veřejné správy a mezinárodní spolupráci. Globálním cílem OP LZZ je **zvýšit zaměstnanost a zaměstnatelnost lidí v ČR na úroveň průměru 15 nejlepších zemí EU**. Tento OP obsahuje šest prioritních os:

- Adaptabilita,
- Aktivní politiky trhu práce.
- Sociální integrace a rovné příležitosti.
- Veřejná správa a veřejné služby.
- Mezinárodní spolupráce.
- Technická pomoc.

O podporu mohou žádat poskytovatelé sociálních služeb, vzdělávací a poradenské organizace, zaměstnavatelé, orgány státní správy, kraje, obce, svazky obcí a další. Řídícím orgánem je Ministerstvo práce a sociálních věcí. OP LZZ je financován především z prostředků cíle Konvergence, avšak v oblastech aktivní politiky trhu práce, modernizace veřejné správy a veřejných služeb a mezinárodní spolupráce z prostředků pro cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost. Pro OP LZZ celkem vyčleněno 1,84 mld. EUR (cca 6,8 % všech prostředků ze SF EU a Fondu soudržnosti na období 2007 – 2013 alokovaných pro ČR v rámci Cíle Konvergence a cca 6,1 % prostředků v rámci Cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost). Z národních prostředků je tato částka doplněna o dalších 0,32 mld. EUR.

4.2 Realizace OP RLZ v Moravskoslezském kraji

Operační program Rozvoj lidských zdrojů byl základním programovým dokumentem pro získání finančních prostředků na podporu rozvoje lidských zdrojů v programovacím období 2004 – 2006. OP RLZ definoval 5 klíčových prioritních os, které se dále členily na dílčí opatření. Tyto prioritní osy a opatření jsou znázorněny v následující tabulce.

Tabulka 4.5: Schéma Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů

Prioritní osy	1. Aktivní politika zaměstnanosti	2. Sociální integrace a rovnost příležitostí	3. Rozvoj celoživotního učení	4. Adaptabilita a podnikání	5. Technická pomoc
Opatření	1.1 Posílení aktivní politiky zaměstnanosti při zaměstnávání uchazečů o zaměstnání	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	4.1 Zvýšení adaptability zaměstnavatelů a zaměstnanců na změny ekonomických a technologických podmínek, podpora konkurenceschopnosti	
	1.2 Modernizace veřejných služeb zaměstnanosti	2.2 Rovné příležitosti pro muže a ženy na trhu práce	3.2 Podpora terciárního vzdělávání, výzkumu a vývoje	4.2 Specifické vzdělávání	
		2.3 Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	3.3 Rozvoj dalšího profesního vzdělávání		

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2005; vlastní úprava

Úřad práce v Ostravě se během programovacího období 2004 - 2006 podílel na realizaci tří opatření OP RLZ:

- **Opatření 1.1** – Posílení aktivní politiky zaměstnanosti při zaměstnávání uchazečů a zájemců o zaměstnání.
- **Opatření 2.1** – Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí.
- **Opatření 4.1** – Zvýšení adaptability zaměstnavatelů a zaměstnanců na změny ekonomických a technologických podmínek, podpora konkurenceschopnosti.

Finanční prostředky určené k realizaci projektů spolufinancovaných z ESF byly Úřadem práce v Ostravě alokovány prostřednictvím regionálních grantových schémat a národních projektů. Na základě pravidla „n+2“ je bylo možné čerpat až dokonce roku 2008. V rámci grantového schématu *Podpora aktivní politiky zaměstnanosti* (Opatření 1.1) se realizovalo 38 projektů s celkovou výší podpory více než 143 mil. Kč. Projekty byly zaměřeny především na poradenství, motivační aktivity, rekvalifikace, tvorbu nových pracovních

míst pro rizikové skupiny uchazečů o zaměstnání a také pro zájemce o zaměstnání. Prostřednictvím grantového schématu *Adaptabilita a podpora konkurenceschopnosti podniků a organizací* (Opatření 4.1) bylo k realizaci vybráno 43 projektů s plánovanou výší podpory přes 121 mil. Kč. V roce 2008 bylo vypořádáno jen 25 projektů a skutečně profinancováno bylo přes 98 mil. Kč. Projekty se orientovaly na vzdělávání zaměstnanců, zavádění nových systémů řízení a na tvorbu nových pracovních míst. U Opatření 1.1 a 2.1 připravil k realizaci Úřad práce v Ostravě národní projekty. Jednalo se o projekty širšího charakteru, jejichž cílem bylo vytvořit systém spolupracujících subjektů, které měly nabízet různých cílovým skupinám komplexní služby v poradenské, informační, rekvalifikační a vzdělávací oblasti. Šlo o projekty: Návrat do práce, Najdi si práci a Příprava na práci.

4.3 Využití OP RLZ v Moravskoslezském kraji na příkladu vybraných projektů

4.3.1 Projekt Nová šance

Níže uvedená tabulka uvádí základní informace o vybraném projektu.

Tabulka 4.6: Základní charakteristika projektu Nová šance.

Program	Operační program Rozvoj lidských zdrojů
Opatření	1.1 Posílení aktivní politiky zaměstnanosti při zaměstnávání uchazečů a zájemců o zaměstnání
Realizátor	EDUCO CENTRUM s. r. o., Krnov
Místo realizace	Moravskoslezský kraj – region Bruntálsko (mikroregiony: Rýmařov, Krnov, Město Albrechtice, Osoblaha, Vrbno pod Pradědem, Bruntál)
Termín realizace	1. 7. 2006 – 30. 6. 2006
Rozpočet projektu	6 105 840 Kč
Zdroje financování	ESF: 4 579 380 Kč, státní rozpočet ČR: 1 526 460 Kč

Zdroj: EDUCO CENTRUM; Úřad práce v Ostravě, 2009; vlastní zpracování

Cíle projektu

Cílovou skupinou projektu Nová šance byly osoby dlouhodobě nezaměstnané a ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností. Hlavními cíli bylo snížit nezaměstnanost a aktivovat nezaměstnané osoby k další spolupráci. Projekt se orientoval na zlepšení znalostí a dovedností nezaměstnaných v oblasti informačních a komunikačních technologií, a s tím související lepší a rovnější přístup na trh práce. Současně mezi dalšími cíle patřilo motivovat účastníky projektu k celoživotnímu vzdělávání a k aktivnímu přístupu při hledání zaměstnání, zamezit růstu počtu dlouhodobě nezaměstnaných a podporovat těsnější vazby mezi institucemi na trhu práce. Nová šance byla založena na individuálním přístupu

ke každému z účastníků projektu. V rámci aktivní politiky zaměstnanosti byla vhodná svou mířenou koncepčností aktivovat nezaměstnaného a doplnit v současné době již základní dovednosti.

Aktivity projektu

Klíčové aktivity vytvářely ucelený soubor činností, které pracovaly s účastníkem od jeho náboru až po konečnou fázi, kdy měl nalézt uplatnění na trhu práce. Hlavní aktivity projektu Nová šance jsou:

1. **Vstupní a organizační příprava projektu** – v rámci první aktivity projektu bylo uskutečněno 12 schůzek realizačního týmu, jejichž obsahem byla příprava a koordinace realizace projektu a stanovení postupů vedoucích k naplnění jednotlivých aktivit.
2. **Publicita a propagace projektu** – na informačních schůzkách s úřady práce MSK byly pracovníkům předány propagační materiály určené k aktivizaci nezaměstnaných a všichni byli seznámeni s harmonogramem, cíli a přednostmi projektu. Proběhla také inzerce v místních médiích, informování široké veřejnosti, byly rozeslány letáky určené odborné veřejnosti, byly vytvořeny internetové stránky a rozdávaly se krabičky Nové šance s potiskem a letákem obsahujícím podrobné informace o projektu. Případní zájemci se mohli kontaktovat i prostřednictvím formuláře, který byl umístěn na internetových stránkách projektu. V průběhu aktivity projevila zájem natočit krátkou reportáž o projektu dokonce Česká televize pro pořad Nemám práci, který vysílala 16. 11. 2007. Cílem propagace bylo získat dostatečné množství účastníků pro tento projekt.
3. **Oslovení a výběr účastníků projektu** – v průběhu realizace projektu proběhlo celkem 16 náborových besed a osloveno bylo 365 nezaměstnaných. Po podrobném seznámení s projektem získalo EDUCO CENTRUM 237 osob, ale pro další spolupráci bylo vybráno 145 osob, u kterých se předpokládal vyšší potenciál pro úspěšné absolvování všech aktivit.
4. **Pracovní diagnostika COMDI** – jednalo se o speciální poradenství, které bylo zaměřeno především na sebezpoznání účastníka projektu a jeho nasměrování ke vhodné profesi. Pro účely sebezpoznání, sebemotivace, aktivizace účastníka k intenzivní spolupráci a také i zajištění uvolněné atmosféry kurzu a individuálního

přístupu proběhl několikadenní pobyt klientů s psychologem, situovaný mimo standardní prostředí.

5. **Poradenský program I. „Aktivizace nezaměstnaného na trhu práce“** – účastníci projektu absolvovali pětidenní program v Dolní Moravici s cílem posílit sebevědomí, překonat psychické, osobní a komunikační bariéry a motivovat k opětovnému zařazení do pracovního procesu. Pozitivní dopad tohoto programu se projevoval ve zvýšeném zájmu o účast v dalších aktivitách projektu. Změna v postoji nezaměstnaných po ukončení výukového programu byla zřejmá v porovnání s počáteční neochotou a nedůvěrou projevovanou při vstupu do projektu.
6. **Rekvalifikační kurz „Obsluha osobního počítače dle osnov ECDL“** – v další fázi projektu byl realizován akreditovaný rekvalifikační kurz, jehož nedílnou součástí byla i zkouška, která umožnila účastníkovi získat nejen certifikát o absolvování rekvalifikace, ale i certifikát *European Computer Driving Licence* (ECDL). Tento kurz je akreditován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR a byl realizován v průběhu 25 dnů, v rozsahu 147 hodin. K výuce byla využívána počítačová učebna a pronajaté prostory. Projekt se přizpůsoboval účastníkům a tato aktivita byla situována co nejbližší k místu bydliště vybrané skupiny, aby se předešlo případné neúčasti a nedokončení kurzu z důvodu nedostatku finančních prostředků spojených s úhradou cestovních výloh.
7. **Poradenský program II. „Strategie aktivního vyhledávání práce“** – hlavním cílem této aktivity bylo lépe připravit účastníky na různé životní situace spojené s hledáním zaměstnání tak, aby nezaměstnaní přistupovali k řešení své situace aktivně, tzn. aby se sami snažili stát znovu osobami zaměstnanými a nespolehnali se pouze na pomoc okolí a pracovníků úřadů práce. Účastníci projektu se seznamovali s různými způsoby, jak a kde hledat volné pracovní místo, učili se, jak správně napsat životopis, průvodní dopis a inzerát. Součástí poradenského programu byl i nácvik kontaktování konkrétních zaměstnavatelů, prezentace sebe sama před daným zaměstnavatelem a také příprava na přijímací pohovor.
8. **Pracovní praxe a zajištění pracovního místa** – v projektu se počítalo s poskytnutím praxe pěti osobám v každé etapě. V průběhu projektu bylo uzavřeno 36 smluv o poskytnutí praxe a i v této aktivitě zájem převyšoval plánované počty.

V průběhu padesáti denní praxe měli účastníci projektu možnost vyzkoušet si profesi, která mohla být i zcela odlišná od jejich profese původní. Velký zájem byl o práci v sociální oblasti, někteří účastníci si doplnili vzdělání kurzem pro pracovníky v sociálních službách a v místě praxe získali i zaměstnání.

9. **Zpracování metodiky projektu** – po ukončení projektu Nová šance byla zpracována metodika, která po dílčích krocích zachycovala jednotlivé fáze projektu tak, aby bylo možno celý projekt realizovat znovu. Rovněž byla zpracována skripta pro jednotlivé poradenské programy a rekvalifikační kurz.

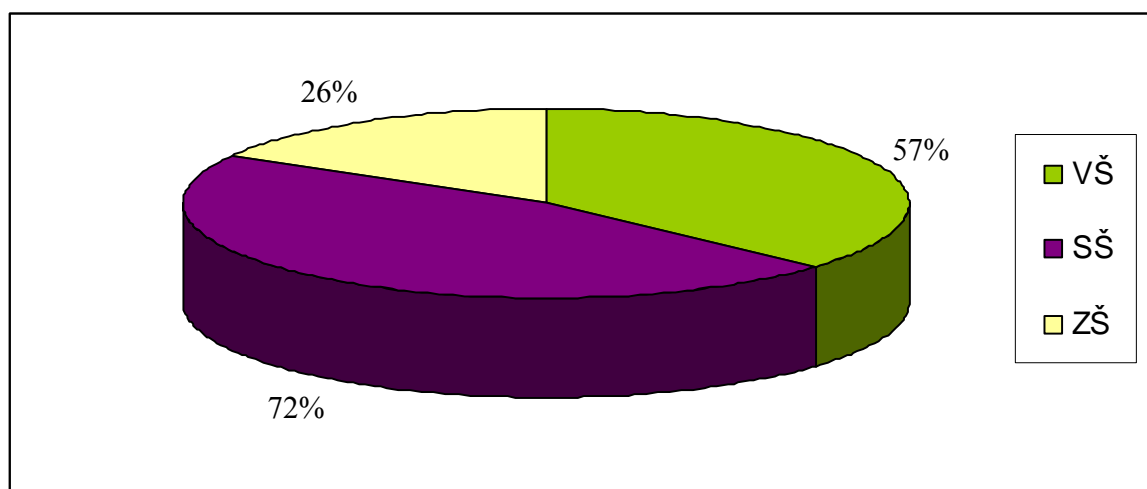
10. **Administrace projektu** – účelem bylo operativní řízení projektu zaměřené na zpracování podkladů pro čerpání finančních prostředků určených pro tento projekt. Administrace spočívala v evidenci plnění jednotlivých ukazatelů, evidenci a kontrole čerpání rozpočtu, personálním řízení, řízení rizik a ve vedení dokumentace pro kontrolu, audit a archivaci.

Hodnocení projektu

Bruntálský okres je v podvědomí veřejnosti v ČR vnímám jako problémový s negativními jevy. Tento názor přináší pouze další potíže jako je např. nezájem investorů, odliv mladé pracovní síly, snižování konkurenceschopnosti zdejších firem a omezené možnosti v cestovním ruchu. Jednou z příležitostí změnit renomé Bruntálského regionu je využití prostředků ze SF EU. Projekt Nová šance je toho příkladem a dokládá, že je v tomto okrese možné realizovat dobré a úspěšné akce. Projektem prošlo celkem 145 osob, z toho 4 lidé účast předčasně ukončili z důvodu zhoršení zdravotního stavu a nemoci. Tento faktor ale nelze ze strany realizátora ovlivnit. Opakujícím se problémem při každé etapě bylo obtížené získávání účastníků pro vstup do projektu. Jakmile účastníci prošli poradenským programem I. (pobyt s psychologem), zájem o účast v dalších aktivitách stoupl. Na druhou stranu u některých etap docházelo k opačnému jevu, a to že nemohlo dojít k uspokojení všech zájemců o pokračování z důvodu limitovaných finančních prostředků projektu. Poněkud nižší, než by realizátor uvítal, byla úspěšnost při testování ECDL. Kurz byl náročný, a proto ne všichni účastníci byli schopni danou problematiku zvládnout. Proto EDUCO CENTRUM požádalo pracovníky úřadů práce, aby byl na tento faktor brán zřetel při výběru osob na náborové besedy. Z 91 účastníků této aktivity, kteří úspěšně absolvovali rekvalifikační kurz, se testování ECDL zúčastnilo 90 osob. Mezinárodně platný certifikát

ECDL obdrželo 25 osob, Osvědčení ECDL Start získalo 16 osob a zbylých 49 účastníků uspělo nejméně v jedné z testovaných oblastí. Vliv na míru úspěšnosti v testech měla bezpochyby předchozí zkušenost v práci s počítačem a dosažené vzdělání jednotlivých účastníků. Nejlépe uspěla skupina osob se středoškolským vzděláním (72 %). Níže uvedený graf zobrazuje úspěšnost účastníků při testování ECDL dle jednotlivých úrovní vzdělání.

Graf 4.1: Úspěšnost testování ECDL účastníků projektu podle dosaženého typu vzdělání

Zdroj: EDUCO CENTRUM, 2008; vlastní úprava

Všechny aktivity projektu, kromě poradenského programu I. „Aktivizace nezaměstnaného na trhu práce“, ukončilo více osob než byl plánovaný stav. Tento faktor však neohrozil finanční rozpočet celého projektu. V následující tabulce jsou znázorněny počty osob, které prošly jednotlivými aktivitami projektu v porovnání se plánovanými počty.

Tabulka 4.7: Počty osob, které prošly jednotlivými aktivitami v porovnání s plánovanými počty

Osoby/aktivita	Pracovní diagnostika	Poradenský program I.	Poradenský program II.	Rekvalifikační kurz	Praxe
Plánováno	144	120	90	48	30
Zahájilo osob	145	119	95	55	36
Ukončilo osob	144	118	91	55	36

Zdroj: EDUCO CENTRUM, 2008; vlastní úprava

Ke dni ukončení projektu Nová šance (tj. 30. 6. 2006) si po absolvování všech aktivit našlo ze 141 osob své uplatnění na trhu práce 52 dlouhodobě nezaměstnaných.

4.3.2 Projekt UPGRADE

Následující tabulka dokumentuje základní informace o projektu.

Tabulka 4.8: Základní charakteristika projektu UPGRADE

Program	Operační program Rozvoj lidských zdrojů
Opatření	1.1 Posílení aktivní politiky zaměstnanosti při zaměstnávání uchazečů a zájemců o zaměstnání
Realizátor	POE EDUCO, spol. s r. o.
Místo realizace	Moravskoslezský kraj (okresy: Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový-Jičín, Opava, Ostrava-město)
Termín realizace	1. 9. 2005 – 31. 8. 2007
Rozpočet projektu	6 077 356 Kč
Zdroje financování	ESF: 4 558 017 Kč, státní rozpočet ČR: 1 519 339 Kč

Zdroj: POE EDUCO, Úřad práce v Ostravě, 2009; vlastní zpracování

Cíle projektu

Hlavním cílem projektu UPGRADE – počítačová gramotnost včetně zkoušek ECDL bylo motivováním, osobním poradenstvím a zvýšením počítačové gramotnosti zvýšit uplatnitelnost absolventů na trhu práce a dosáhnout tak zlepšení úrovně zaměstnanosti. Tento projekt byl zaměřen na cílovou skupinu, kterou tvořily zejména osoby dlouhodobě nezaměstnané a osoby ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností, znevýhodnění uchazeči o zaměstnání ve věku pod 25 a nad 50 let, se základním vzděláním, dlouhou délkou evidence, příslušníci etnických menšin a zájemci o zaměstnání.

Aktivity projektu

Realizační tým projektu UPGRADE provedl ve spolupráci s úřady práce Moravskoslezského kraje výběr klientů z cílových skupin. Žadatel o zařazení do projektu musel doložit stanoviska k účasti úřadů práce na činnosti grantového projektu. Současně proběhla propagace projektu v podobě letáků a inzerátů v místním tisku a na vývěskách úřadů práce. Klíčové aktivity projektu se dělily do čtyř částí:

- 1) **Motivační část** – byla realizována formou přednášek, instruktáží, řešení praktických příkladů, hraní rolí apod. První část trvala po dobu padesáti vyučovacích hodin (5 hodin denně), prošlo jí 576 účastníků projektu a skládala se ze tří modulů:
 - a) *Sebezpoznání* – jednalo se o rozbor individuálních potřeb, stávajících znalostí a schopností, podporu motivace pro opětovné umístění nezaměstnaného uchazeče na trhu práce.

- b) *Sebe prezentace* – tento modul se orientoval na rozšíření komunikačních aktivit, způsoby verbální a dopady neverbální komunikace a prezentaci osobního profilu účastníků projektu.
 - c) *Sebe prosazení* – zahrnovalo seznamování se s různými způsoby vyhledávání informací k situaci na trhu práce a volným pracovním místům.
- 2) **Informační část „Obsluha osobního počítače“** – výuka práce s počítačem v rozsahu 120 vyučovacích hodin, která byla složena jak z teoretické, tak praktické přípravy. Po ukončení jednotlivých bloků (Windows, Word, Excel, internet, Outlook) následovala zkouška, která prověřila získané znalosti a dovednosti.
- 3) **Informační část „Zkoušky ECDL“** – jednou z hlavních aktivit bylo testování účastníků projektu, kteří úspěšně prošli předchozími aktivitami, a to v certifikovaných učebnách České společnosti pro kybernetiku a informatiku (ČSKI).
- 4) **Závěrečný pohovor** – v poslední fázi proběhla prezentace účastníků z hlediska svého uplatnění na trhu práce před zkušební komisí, která hodnotila nejen slovní argumentaci, ale i celkový dojem účastníka a také vypracovaný životopis a motivační dopis na počítači. Výsledkem hodnocení komise bylo zpracování písemného doporučení pro další profesní kariéru účastníků projektu, které bylo předloženo odboru poradenství úřadů práce.

Hodnocení projektu

Oproti původně stanovenému počtu 576 účastníků projektu, prošlo kurzem o pět účastníků více, celkem tedy 581 osob. Tento ukazatel byl překročen s ohledem na snahu uspokojit co největší množství klientů při zachování kvality. Celý kurz trval 180 hodin (zhruba 2 měsíce) a 73% frekventantů tvořily ženy. Z celkového počtu účastníků, kteří prošli projektem získalo 530 absolventů Osvědčení o rekvalifikaci (obsluha počítače) a 420 absolventů i certifikát počítačové gramotnosti ECDL Start. Získaná počítačová gramotnost účastníků projektu zvýšila jejich šance uspět na trhu práce nejen v ČR, ale i v ostatních zemích EU. Následující tabulka dokumentuje celkové počty účastníků projektu a počty účastníků, kteří úspěšně absolvovali informační části „Obsluha osobního počítače“ a „Zkoušky ECDL“ dle jednotlivých lokalit Moravskoslezského kraje.

Tabulka 4.9: Počty účastníků projektu UPGRADE v aktivitách Obsluha PC a Zkoušky ECDL dle jednotlivých lokalit MSK

Lokalita	Počet posluchačů	Obsluha osobního počítače	ECDL Start
Bruntál	86	74	58
Frýdek-Místek	103	97	83
Karviná	92	85	66
Nový Jičín	107	100	83
Opava	95	87	65
Ostrava	98	87	65
Celkem	581	530	420

Zdroj: POE EDUCO, 2007; vlastní úprava

V závěrečném hodnocení projekt UPGRADE zvýšil uplatnitelnost účastníků na trhu práce a tím přispěl ke zlepšení úrovně zaměstnanosti v regionu.

Projekty Nová šance i UPGRADE jsou příkladem toho, že v Moravskoslezském kraji lze realizovat dobré a úspěšné akce. Rozpočet každého projektu činil přes 6 mil. Kč, rozdíl byl v počtu účastníků - u Nové šance to bylo 145 osob a u projektu UPGRADE 581 osob. Realizátoři obou projektů přistupovali k provádění aktivit svého projektu různým způsobem. Např. EDUCO CENTRUM se zaměřilo na motivování účastníků projektu pobytem v příjemném prostředí hotelu, což zaujalo účastníky více, než u projektu UPGRADE, kde se motivační část realizovala klasickým způsobem prostřednictvím přednášek v učebně. Oba projekty nabízely rekvalifikační kurz, Nová šance navíc zajistila důležitou praxi účastníků i vazbu na nové zaměstnání. Co se týče testování ECDL byla úspěšnost absolvování zkoušek u Nové šance 28,75 % a u UPGRADE 72,28 %.

5 Závěr

Efektivní čerpání finančních prostředků z evropské strukturální pomoci významně přispívá k rozvoji regionů ve všech členských státech. Cílem bakalářské práce bylo analyzovat využití strukturální pomoci Evropské unie ze strukturálních fondů v Moravskoslezském kraji. Z hlediska obsahu a zaměření bakalářské práce je možné konstatovat, že se podařilo cíl práce naplnit.

V této práci jsem se zaměřila na charakteristiku Moravskoslezského kraje ze sociálně-ekonomického hlediska, který se v současné době řadí k nejdynamičtěji se rozvíjejícím krajům České republiky, a na využívání strukturální pomoci. Z dostupných informací (stav k 30. 4. 2006) získal Moravskoslezský kraj v programovacím období 2004 – 2006 finanční prostředky ze strukturálních fondů Evropské unie v celkové výši 3,1 mld. Kč. Největší část podpory obdržel Společný regionální program, operační program Průmysl a podnikání a operační program Rozvoj lidských zdrojů.

Základním předpokladem pro efektivní využívání finančních prostředků z fondů Evropské unie je vypracování a realizace kvalitních a účelově zaměřených projektů. V Moravskoslezském kraji bylo v programovacím období 2004 – 2006 realizováno 592 projektů (stav k 30. 4. 2006). Mezi úspěšné projekty můžeme zařadit také projekty, které jsou popisovány v této bakalářské práci. Jedná se o projekty Nová šance a UPGRADE, které jsou zaměřeny na zvýšení zaměstnanosti dlouhodobě nezaměstnaných osob a posílení jejich motivace a aktivity při hledání nového pracovní uplatnění v Moravskoslezském kraji. Z analýzy projektů vyplývá, že Nová šance pomohla nalézt více než jedné třetině účastníků projektu vhodné uplatnění na místním trhu práce. UPGRADE zprostředkoval zvýšení počítačové gramotnosti 72 % frekventantů projektu získáním mezinárodního certifikátu ECDL. Zvládnutí obsluhy osobního počítače je v současné době jedním ze základních předpokladů pro uplatnění na pracovním trhu.

V současném programovacím období 2007 – 2013 je vyčleněn pro regiony České republiky větší objem prostředků než v minulém období pro další využívání strukturální pomoci a realizaci projektů. Tento fakt a zkušenosti s čerpáním z minulosti jistě budou přínosem pro další rozvoj Moravskoslezského kraje.

Seznam literatury

Knihy:

1. BAAR, V. *Hospodářský zeměpis, Regionální aspekty světového hospodářství*. Praha: České geografické společnosti, s. r. o., 2002. 112 s. ISBN 80-86034-50X.
2. CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v období 2007 – 2013*. Praha: Ireas, 2007. 181 s. ISBN 987-80-86684-43-7.
3. NOVOTNÁ, M. *Regionální politika EU*. Studijní opora pro distanční vzdělávání. Ostrava: EkF VŠB-TU, 2007. 206 s. ISBN 978-80-248-1413-1.
4. PAVLÁK, M. *Lidské zdroje a fondy EU. Evropský sociální fond jako nástroj spolufinancování projektů v oblasti rozvoje lidských zdrojů*. Praha: ASPI, 2006. 128 s. ISBN 80-7357-139-0.
5. SKOKAN, K. *Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie*. Repronis Ostrava, 2003. 114 s. ISBN 80-7329-023-5.
6. VILAMOVÁ, Š. *Jak získat finanční zdroje Evropské unie*. Praha: GRADA Publishing, 2004. 196 s. ISBN 80-247-0828-0.
7. WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I*. Praha: ASPI, 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2.

Elektronické publikace:

8. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vývoj obyvatelstva podle krajů a okresů v letech 1961 – 2001* [online]. 2004. [cit. 27. 2. 2009]. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/A8003FFEEA/\\$File/4120cc01.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/A8003FFEEA/$File/4120cc01.pdf)>.
9. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Hrubý domácí produkt v běžných cenách* [online]. 2008a. [cit. 10. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/000039C3B3/\\$File/13710802.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/000039C3B3/$File/13710802.pdf)>.
10. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2008 - Základní charakteristika* [online]. 2008b. [cit. 13. 3. 2009]. Dostupné

- z WWW: <[http://www.czso.cz/xt/edicniplan.nsf/t/13002E5E48/\\$File/13-8101080101.xls](http://www.czso.cz/xt/edicniplan.nsf/t/13002E5E48/$File/13-8101080101.xls)>.
11. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Moravskoslezský kraj* [online]. 2009a. [cit. 8. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/54003DA5FA/\\$File/1304081401.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/54003DA5FA/$File/1304081401.pdf)>.
 12. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2008* [online]. 2009b. [cit. 10. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/xt/edicniplan.nsf/t/13002E5D72/\\$File/13-810108.pdf](http://www.czso.cz/xt/edicniplan.nsf/t/13002E5D72/$File/13-810108.pdf)>.
 13. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2008 – Vzdělávání* [online]. 2009c. [cit. 13. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/xt/edicniplan.nsf/t/13002E5DF6/\\$File/13-8101081001.xls](http://www.czso.cz/xt/edicniplan.nsf/t/13002E5DF6/$File/13-8101081001.xls)>.
 14. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Základní makroekonomické ukazatele – Moravskoslezský kraj* [online]. 2009d. [cit. 10. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/000039C3A5/\\$File/13710834.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/000039C3A5/$File/13710834.pdf)>.
 15. EDUCO CENTRUM. *Nová šance* [online]. 2008. [cit. 25. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.educocentrum.cz/img/docs/brozura.pdf>>.
 16. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Operační program Rozvoj lidských zdrojů* [online]. 2005. [cit. 2. 5. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.esfcr.cz/file/5184/>>.
 17. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Výroční zpráva o provádění operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost 2007* [online]. 2008. [cit. 26. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.esfcr.cz/file/7347/>>.
 18. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Průměrná míra nezaměstnanosti v %* [online]. 2009. [cit. 15. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady/prumer_mn_od_97_portal.xls>.
 19. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Abeceda fondů Evropské unie 2007 – 2013* [online]. 2007. [cit. 6. 1. 2009]. Dostupné z WWW:

<http://www.komora.cz/hk-cr/zpravodajstvi/art_22573/publikace-abeceda-fondu-eu-2007-2013.aspx>.

20. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. Měsíční monitorovací zpráva o průběhu čerpání strukturálních fondů, Fondu soudržnosti a národních zdrojů [online]. 2009a. [cit. 22. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=07578b6b-9e92-447f-bc25-10e61060a830>>.
21. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Průběh čerpání strukturálních fondů 2004 – 2006* [online]. 2009b. [cit. 20. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=6d29939d-64c5-4ed6-a87b-e412a623ebcb>>.
22. MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Stav životního prostředí v jednotlivých krajích České republiky – Moravskoslezský kraj* [online]. 2009. [cit. 4. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <http://iszp.krmoravskoslezsky.cz/assets/temata/publikace/moravskoslezsky_kraj-web_2.pdf>.
23. MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Analýza projektů v Moravskoslezském kraji podpořených ze strukturálních fondů* [online]. 2006. [cit. 26. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <http://www.partnerstvi-msk.cz/zip/rea_02.pdf>.
24. REGIONÁLNÍ RADA REGIONU SOUDRŽNOSTI MORAVSKOSLEZSKO. *Regionální operační program regionu soudržnosti Moravskoslezsko na období 2007 – 2013* [online]. 2007. [cit. 6. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.rr-moravskoslezsko.cz/file/57/>>.

WWW stránky:

25. *Agentura pro regionální rozvoj* [online]. Strategie ARR na rok 2009. 2009. [cit. 12. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.arr.cz/cz/o-agenture/strategie-arr-na-rok-2009.html>>.

26. *Český statistický úřad* [online]. Hrubý domácí produkt v tržních cenách. 2009a. [cit. 10. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://dw.czso.cz/ode/tab/daa10000.htm>>.
27. *Český statistický úřad* [online]. Charakteristika Moravskoslezského kraje. 2009b. [cit. 8. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/kraje/ov/cisla/charakt.htm>>.
28. *EDUCO CENTRUM* [online]. Nová šance. 2009. [cit. 28. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.educocentrum.cz/?page=DetailProjektu&ProjectId=1#id48>>.
29. *European Commission. Fisheries*. Arrangements for structural assistance to the fisheries sector 2007 – 2013 [online]. 2009. [cit. 7. 1. 2009]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/structural_measures/arrangements_2007_2013_en.htm>.
30. *European investment fund* [online]. Jeremie – regional funding. 2009. [cit. 5. 1. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.eif.org/jeremie/activity/index.htm>>.
31. *Fondy Evropské unie* [online]. Programy 2004 – 2006. 2009a. [cit. 19. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2004-2006>>.
32. *Fondy Evropské unie* [online]. OP Průmysl a podnikání. 2009b. [cit. 24. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/34b2c81c-5a11-45aa-a8ce-39b7b9968ebf/OP-PRUMYSL-A-PODNIKANI>>.
33. *Fondy Evropské unie* [online]. OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství. 2009c. [cit. 25. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/5b2d1d30-930e-4862-a368-ea3253b692b3/OP-ROZVOJ-VENKOVA-A-MULTIFUNKCNI-ZEMEDELSTVI>>.
34. *Fondy Evropské unie* [online]. Společný regionální operační program (SROP). 2009d. [cit. 19. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <[http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2004-2006/Operacni-programy/SPOLECNY-REGIONALNI-OPERACNI PROGRAM-\(SROP\)](http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2004-2006/Operacni-programy/SPOLECNY-REGIONALNI-OPERACNI PROGRAM-(SROP))>.
35. *Jaspers* [online]. 2009. [cit. 5. 1. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.jaspers.europa.eu/>>.

36. *Krajský úřad Moravskoslezského kraje* [online]. SROP. 2009. [cit. 20. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <http://www.nuts2moravskoslezsko.cz/srop_05.html>.
37. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. OP Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ). 2009a. [cit. 25. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.esfcr.cz/07-13/oplzz>>.
38. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. OP Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ). 2009b. [cit. 25. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.esfcr.cz/04-06/oprlz>>.
39. *Ministerstvo zemědělství* [online]. Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství. 2009. [cit. 25. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.mze.cz/Index.aspx?ch=74&typ=2&ids=773&val=773>>.
40. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Operační program Infrastruktura . 2009. [cit. 24. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.opinfrastruktura.cz/web>>.
41. *Moravskoslezský kraj* [online]. Klíčové ukazatele politiky EU (předdefinované tabulky). 2006. [cit. 12. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://dw.czso.cz/ode/index.htm>>.
42. *Moravskoslezský kraj* [online]. Stav životního prostředí v Moravskoslezském kraji. 2008. [cit. 11. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.apicom.cz/data/zivotni-prostredi.pdf>>.
43. *Moravskoslezský kraj* [online]. Doprava. 2009a. [cit. 10. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://o-kraji.kr-moravskoslezsky.cz/cz/doprava/default.aspx>>.
44. *Moravskoslezský kraj* [online]. Hlavní průmyslové zóny. 2009b. [cit. 5. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <http://podnikatel.kr-moravskoslezsky.cz/cz/hlavni-prumyslove-zony/art_22220/hlavni-prumyslove-zony.aspx>.
45. *Moravskoslezský kraj* [online]. Podnikání v kraji. 2009c. [cit. 5. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://podnikatel.kr-moravskoslezsky.cz/cz/podnikani-v-kraji/default.aspx>>.

46. *Moravskoslezský kraj* [online]. Technické sítě a služby. 2009d. [cit. 5. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://podnikatel.kr-moravskoslezsky.cz/cz/technicke-site-a-sluzby/default.aspx>>.
47. *Moravskoslezský kraj* [online]. Zdravotnictví. 2009e. [cit. 8. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/zdr.html>>.
48. *Moravskoslezský kraj* [online]. Zdravotnictví. 2009f. [cit. 9. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://o-kraji.kr-moravskoslezsky.cz/cz/prakticke-informace/zdravotnictvi/default.aspx>>.
49. *POE EDUCO* [online]. Upgrade. 2007. [cit. 29. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.poe.cz/projekt.aspx?idProjektu=2>>.
50. *Regionální politika – Inforegio* [online]. Historický přehled. 2008a. [cit. 1. 12. 2008]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/history/index_cs.htm>.
51. *Regionální politika – Inforegio* [online]. Evropská unie regionům. 2008b. [cit. 3. 12. 2008]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/intro/working4_cs.htm>.
52. *Regionální politika – Inforegio* [online]. Hlavní cíle. 2008c. [cit. 13. 12. 2008]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/object/index_cs.htm>.
53. *Regionální politika – Inforegio* [online]. Evropský fond pro regionální rozvoj. 2008d. [cit. 14. 12. 2008]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/feder/index_cs.htm>.
54. *Regional policy – Inforegio* [online]. Glossary Inforegio English. 2008e. [cit. 14. 12. 2008]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/glossary/glos4_en.htm>.
55. *Regional policy – Inforegio* [online]. Financial engineering, JESSICA: Sustainable development for urban areas. 2009a. [cit. 5. 1. 2009]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/2007/jjj/jessica_en.htm>.

56. *Regionální politika – Inforegio* [online]. Dostupné finanční prostředky. 2009b. [cit. 5. 1. 2009]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/fonds/index_cs.htm>.
57. *Regionální politika – Inforegio* [online]. Strategické pokyny společenství k soudržnosti 2007 – 2013. 2009c. [cit. 9. 1. 2009]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/osc/index_cs.htm>.
58. *Regionální rada regionu soudržnosti Moravskoslezsko*. ROP Moravskoslezsko. [cit. 11. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.rr-moravskoslezsko.cz/rop/rop-moravskoslezsko>>.

Interní materiály:

59. ÚŘAD PRÁCE V OSTRAVĚ. *Analýza stavu a vývoje trhu práce v okrese Ostrava*. Realizace projektů ESF – Operační program Rozvoj lidských zdrojů. 2009.
60. KRAJSKÝ ÚŘAD MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE. Grantová schémata Společného regionálního operačního programu. *Vyčerpané prostředky*. 2009.

Seznam zkratk a symbolů

ARR	Agentura pro regionální rozvoj
CF	The Cohesion Fund Fond soudržnosti
ČR	Česká republika
ČSKI	Česká společnost pro kybernetiku a informatiku
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
EAGF	European Agricultural Guarantee Fund Evropský zemědělský záruční fond
EAGGF	The European Agricultural Guidance and Guarantee Fund Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond
ECDL	European Computer Driving Licence
EFF	The European Fisheries Fund Evropský rybářský fond
EIB	The European Investment Bank Evropská investiční banka
EK	Evropská komise
ERDF	The European Regional Development Fund Evropský fond regionálního rozvoje
ESF	The European Social Fund Evropský sociální fond
EU	The European Union Evropská unie
FIFG	The Financial Instrument for Fisheries Guidance Finanční nástroj na podporu rybolovu

HDP	Hrubý domácí produkt
HND	Hrubý národní důchod
HNP	Hrubý národní produkt
CHKO	Chráněná krajinná oblast
JASPERS	Joint Assistance in Supporting Projects in European Regions Společná pomoc při podpoře projektů v evropských regionech
JEA	Jednotný evropský akt
JEREMIE	Joint European in Resources for Micro to Medium Entreprises Společné evropské zdroje pro mikropodniky a střední podniky
JESSICA	Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas Společná evropská podpora udržitelných investic do městských oblastí
MSK	Moravskoslezský kraj
NRP	Národní rozvojový plán
NSRR	Národní strategický referenční rámec
NUTS	La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques Soustava územních statistických jednotek
OP	Operační program
OP I	Operační program Infrastruktura
OP LZZ	Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost
OP PP	Operační program Průmysl a podnikání
OP RLZ	Operační program Rozvoj lidských zdrojů
OP RVMZ	Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství
ORP	Obec s rozšířenou působností
ROP	Regionální operační program
RP EU	Regional policy of the European Union Regionální politika Evropské unie

SF EU	Strukturální fondy Evropské unie
SOZS	Strategické obecné zásady Společenství
SROP	Společný regionální operační program
TEN-T	Trans-European Transport Network Transevropská dopravní síť
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst.3);
- souhlasím s tím, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě, 7. května 2009

.....
Aneta Dujsíková

Adresa trvalého pobytu studenta:

Dolní 97

700 30 Ostrava-Zábřeh

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozdělení položek podle jednotlivých členských států v letech 2007 – 2013
(v milionech EUR)

Příloha 1.: Rozdělení položek podle jednotlivých členských států v letech 2007 – 2013 (v milionech EUR)

	Konvergence				Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	Evropská územní spolupráce	Celkem
	Fond soudržnosti	Konvergence	Phasing-out	Phasing-in			
Belgie			638		1 425	194	2 258
Bulharsko	2 283	4 391				179	6 853
Česká republika	8 819	17 064			419	389	26 692
Dánsko					510	103	613
Německo		11 864	4 215		9 409	851	26 340
Estonsko	1 152	2 252				52	3 456
Irsko				458	293	151	901
Řecko	3 697	9 420	6 458	635		210	20 420
Španělsko	3 543	21 054	1 583	4 955	3 522	559	35 217
Francie		3 191			10 257	872	14 319
Itálie		21 211	430	972	5 353	846	28 812
Kypr	213			399		28	640
Lotyšsko	1 540	2 991				90	4 620
Litva	2 305	4 470				109	6 885
Lucembursko					50	15	65
Maďarsko	8 642	14 248		2 031		386	25 307
Malta	284	556				15	855
Nizozemsko					1 660	247	1 907
Rakousko			177		1 027	257	1 461
Polsko	22 176	44 377				731	67 284
Portugalsko	3 060	17 133	280	448	490	99	21 511
Rumunsko	6 552	12 661				455	19 668
Slovinsko	1 412	2 689				104	4 205
Slovensko	3 899	7 013			449	227	11 588
Finsko				545	1 051	120	1 716
Švédsko					1 626	265	1 891
Spojené království		2 738	174	965	6 014	722	10 613
Meziregionální spolupráce/sítě						445	445
Technická pomoc							868
Celkem	69 578	199 322	13 955	11 409	43 556	8 723	347 410

Zdroj: EVROPSKÁ KOMISE – Regionální politika – Info regio, 2009b; vlastní úprava